Бүгү чурттарның пролетарийлери, катыжыңар!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

№ 25 (2192). 1929 ЧЫЛДА ҮНДЕЗИЛЕТИНГЕН | 1951 ч. февраль 7, среда. | Өртээ 20 кеп.

1951 чылдың февраль 18—РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнү.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары бүгү улустуң байырлалының хүнүнге коммунизм тургузарының сталинчы программазын амыдыралга боттандырар дээш боттарының кызымыкай күш-ажылы-биле ужуражырлар.

Бедик билиглиг механизаторжу каадырларны белеткээрин экижидер

Эрткен бир муң дос чүс бежен чылтеөгүге коммунистиг тургузуушкуннуң чаа тиилелгезиниң чылы болуп кирген. Улустуң бүгү ажыл-агыйы-биле кады колхозчу тургузуг улам-на улуг чедиишкиннерге бар чыдар.

Көдээ ажыл-агыйның мурнунда тургар улуг сорулгаларны амыдырал кырынга боттандырарынга машина-трактор станциялары улуг рольдиг. Бистиң областа 11 машина-трактор станцияларын тургускан. Олар улуг-улуг ажылдарны бүдүрүп турарлар. 1950 чылда боттарының мурнунга салган сорулгаларын МТС алдарлыы-биле күүсеткеннер. Трактор ажылдарының талазы-биле чер аңдарылгазын чымчак черже шилчиткени-биле алырга, бүгү МТС-тер ниити планын 150,4 хуу күүсеткен.

1950 чылда колхозтарның болгаш совхозтарның бүгү тарылгазының 97 хуузун тракторлар-биле, дүжүт ажаап алыышкынының 50 ажыг хуузун тракторлар-биле, тараа бастырылгазының 40 ажыг хуузун нарын тараа бастырар машиналар-биле күүседип турган. Ол ышкаш, ниити дүжүттүң 90 хуузу МТС-терниң, совхозтарның техниказы-биле күүсетинген.

Большевик партия болгаш совет чазак машина-трактор станцияларының трактор парктарын калбартырынга болгаш быжыглаарынга дыка улуг кичээнгейни салып турар. 1951 чылда бистиң областың МТС-тери дыка хөй санныг тракторларны, комбайннарны, көдээ ажыл-агыйның нарын машиналарын немей алырлар. Тываның МТС-тери тускай улуг күштүг илчирбелиг тракторларны, чыраалар болгаш хараганнар тура тыртырар, буга кастырар күчүлүг «С-80» деп тракторларны, калбарты алыр орудуг болгаш боду чоруур сиген кезер машиналарны база өске-даа көдээ ажыл-агый техниказын алырлар. МТС-терниң тудуушкунунга хөй түүнүг акшаны үндүрүп берип турар.

МТС-терниң ажыл чорудулгазының талазы-биле негелделер улам-на өзүп, эрткен чылга бодааргa, трактор ажылдарының бүдүрүлгезин 96 хуу улгатыраары негетинип турар. МТС-тер хову ажылын механизастаары-биле кады мал ажылының хөй күш кирер, ажылдарын механизастаарынга болгаш тарылганың чаа сугарылга системазын чаартып нептередиринге идепкейлиг киржир ужурлуг.

Бо улуг сорулгаларны боттандырарда техниканы болгаш бодунуң херээн эки билир кижилер — каадырлар чокка болдунмас деп чүве билдингир. Ынчангаш, амгы үеде механизаторжу каадырларны бүгү тала-биле белеткээриниң айтырыы шыңгыы тургустунуп турар. Бо чылын механизаторжу каадырларның саны эрткен чылдан ийи катап улгадыр. Механизаторжуларның кышкы хурээнга 330 ажыг трактористерни, 35 трактор бригадаларының бригадирлерин, 28 комбайнёрларны белеткээр болгаш 275 трактористерниң билиг бедидериниң өөредилгезин чорудар ужурлуг.

Машина-трактор станцияларының трактор парктарының өзүлдези-биле кады бирги чергениң техниказын бедик билиглиг механизаторжу каадырлар-биле хандырып, ол техника биске чүүү берип шыдаар болдур ооң ол бүгү арганларын ажыглап билир мергежээн каадырларны белеткээринге МТС-тер улуг ажылдарны кылып турарлар. Бистиң областың МТС-теринде ниитизи-биле трактористер курзунда 345 кижи, трактористерниң билиг бедидилгезиниң курстарында 178 кижи өөренип турар. Чөөн-Хемчик районда Чадаана МТС 20 кижи өөредир планныг тургаш, 37 кижини өөредип, курсантыларны чурттаар болгаш өөренир оран бажыңнар-биле база өөредилгениң көргүзүг хөрекселдери-биле хандырган. Ол МТС-тиң директорунуң политик талазы-биле оралакчызы эш Навознов хелир үениң механизаторжуларын өөредиринге улуг кичээнгейни салып турар. Ол ышкаш механизаторжуларның курстарын Шагаан-Арыг болгаш Сарыг-Сеп МТС-тери багай эвес организастааннар. Ол МТС-терниң трактористер курзунда беседаларны, лекцияларны янзы-бүрү темалар аайы-биле үргүлчү чорудуп турар.

Областың чамдык МТС-тери трактористерниң, кобмайнёрларның курстарын бүгү тала-биле организастыг эгелээриниң политиктиг улуг ужур-дазазын чедир үнелевээн, ооң ужурундан Бай-Тайга, Чаа-Хөл, Бии-Хем, Кызыл МТС-тери механизаторлар курстарын организастыг чок, чурттаар оран-бажың болгаш өөренир класстар-биле хандырлга чок эгелээннер. Сарыг-Сеп МТС-ке бүгү МТС-терниң 28 ажыг комбайнёрлары өөренир ужурлуг турбужа, мынчага чедир четче чыылбайн турар. Чамдык колхозтарның баштаар черлери курстарга өөренир курсантыларны оларның билиин барымдаалавайн кичээнгей чокка шилип алыр, оларны өөредилге хөрекселдери-биле болгаш аъш-чем-биле чогуур өйүнде хандырбас чоруктар Таңды, Кызылдың көдээ болгаш Чаа-Хөл районнарның колхозтарында бар. Курсантыларны чогуур өйүнде чем-биле хандырбастың чылдагаанындан оларның чанатаары көвүдеп, оларның өөредилгезиниң шынары баксыраар чорукка чедирери билдингир.

Трактористерни, комбайнёрларны, прицепщиктерни өөредиринге колхозтарның баштаар черлери, МТС-терниң директорлары, механиктери болгаш районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң тускай эртемниглери—агрономнары боттуг дузаны чедирери тергиин чугула.

Механизаторжу каадырларны белеткээри — күрүнеңиң эң чугула херээ болур. Трактористер курстарының ажылын үргүлчү хынап көрүп турары—партия болгаш совет организацияларының кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг. Кичээлдерни чорударынга бүгү таарымчалыг байдалдарны тургузарын чеңдип алыр херек. Курстарның башкыларынга бодунуң херээн эки билир, бедик квалификастыг тускай эртемниг, курстуң программазында айытканн материалдарны бүрүү-биле тодаргай тайылбырлап берип шыдаар кижилер болур ужурлуг. Курстарның элээн хөй башкылары — агрономнар, механизаторлар башкылаарының талазы-биле дуржулга-мергежили эвээш төлээде, оларның кичээлдер белеткениринче чугула хереглээр ном дептерни хандырып бээр болгаш ажылдангыр байдалды таарыштырып бээри негетинип турар.

Курстарның кол сорулгазы — чүгле тракторларны болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын эки билир трактористерни белеткээр эвес, харын көдээ ажыл-агый ажылдарын теория болгаш практика кырынга эки билир, ёзулуг механизаторларны белеткээри болур. Ынчангаш, теориялыг кичээлдерни практика-биле үргүлчү холбаштырып, амгы үеде МТС-терниң мастерскааларында хайныгып турар септелге ажылынга практикалап тургаш техниканың янзы-бүрү аргаларын боттарынга сиңирип алыр.

Бедик билиглиг каадырларны белеткеп алырынга колхозтар баштаар черлери, МТС-терниң удуртукчулары улуг соууургалдыг. Ол каадырлар амгы үениң бирги чергениң техниказы-биле чеңсегленгеш, бо чазын хову ажылының шимчедикчилери болгаш бедик дүжүттүң галым-чаяанының шиитпирлекчилери болурлар. Ынчангаш колхоз-биле МТС-терниң аразында үргүлчүнүң ханы харылзаалыг турар. Көдээ ажыл-агый артельдери курстарның хереглелин билир, оларга аъш-чемниң болгаш өске-даа янзы-бүрү дузаламчыны доктаамал көргүзер ужурлуг.

МТС-терниң, совхозтарның удуртукчулары часкы тарылга ажылы ам-даа ырак дээш ооржургап, курстарның өөредилге программазынга чыдып калыышкынны биче-даа болдурбас херек. Өөредилгени чогуур өйүнде дооскаш, трактор бригадаларын механиктер, трактористер,прицепщиктер, кывар, чаар чүүлдер сөөртүкчүлери-биле четчеленээри чугула.

Бо чылын машина-трактор станцияларының мурнунда улуг сорулгалар тургустунган. Ону чедиишкинниг күүседирде чер-черниң партия болгаш совет организацияларының хүн-бүрү деткимче-дузаламчызынга даянгаш, бодунун херээнге ынакшылдыг, ону эки билир механизаторжуларны эки шынарлыг белеткээринден болур.

Ленинград хоорайның Кировский соңгулда округу

Эрес маадырлыг чогаадыкчы күш-ажылдың хүннери

ЛЕНИНГРАД. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүн күш-ажылдың чаа маадырлыг чоруктары-биле демдеглээр дугайында үш дашкыр орденниг Кировский заводтуң коллективиниң кыйгырыын Нарвская застаъзының бүдүрүлгелери калбаа-биле деткээн. Машина тудугжулары болгаш поставычылар, демир-орукчулар болгаш химиктер, тудугжулар болгаш септекчилер бүдүрүлге онаалгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш, эң тергиин шынарлыг продукция үндүрер дээш демисежип турарлар. Муңмуң стахановчулар февральдың баштайгы хүннерин чартык болгаш ийи норма күүседип демдеглээннер. Кижи бүрүзү улуг баштыңчы эш И. В. Сталин дээш бадылаашкынын бээр байырлыг хүнге төлептиг ужуражыр дээш кызып турар.

Кировский заводта күш-ажылчы көдүрлүүшкүн өзүп турар. Трактор тудукчулары, металлургтар, прокатчылар боттарының соңгулда мурнунуң хүлээлгелерин ажыл-иш-биле быжыглап турар. Мартен цехинге каң эзилдирикчизи Н. М. Морозовтуң күш-ажылчы маадырлыг чоруунуң дугайында алдар нептерей берген. Морозов эзилдиригниң хуусаазын 3 шак 15 минут кызыргаш, суугунуң квадрат метр шөлүнден норма ёзугаар алза чогуурундан бүдүн чартык катап хөй каңны алган. Мартенчилер А. А. Маслаков, М. К. Кононов, В. А. Алексеев февральдың баштайгы эзилдириглерин база-ла дүргедеткен методтар-биле алганнар. Трактор цехинде ийи-үүсчүлерниң хүрээлеңи өскен. Механиктиг цехтиң коллективи сөөртүлге тракторларының кезектерин болгаш белдирлерин хонук графигин ёзугаар кылып үндүрүп турар.

Бо хүн кировчуларда байырлыг хүн болган. Кировчулар чер-чер Советтеринге соңгулдаларга алдар болдурган күш-ажылчы эзлчегге турушканы 1950 чылдың IV кварталында ажылдарның түүнелин ёзугаар коллектив ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң тугун чаалап алганнар. Ынчангаш ол хүндүлүг шаңналды хүлээп алыры-биле хөй муң кижилиг коллектив бо хүн С. М. Кировтуң тураскаалының чанында улуг шөлге чыглып келгеннер. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң кызыл тугун транспорт машина тудуушкунунуң министриниң оралакчызы Н. В. Жерехов тывыскан Н. В. Жерехов кировчуларны бүгү-эвилелдің социалистиг чарыжынга тиилелгезин таварыштыр изиг байыр чедирген, РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүн бүдүрүлге онаалгаларын хуусаа бетинде күүседири-биле демдеглээрин кыйгырган.

Тукту хүлээп алгаш заводтуң директору Н. И. Смирнов ону эң кырган путиловчу-кировчу М. Г. Алексеевке дамчыткан. Аныяк каң эзилдирикчизи А. С. Желтобрюхов биле фрезеровщик И. Д. Леонов тук чанынга турупканнар. Ол хүндүлүг эргени олар эрес маадырлыг күш-ажыл-биле чаалап алганнар. Каң эзилдирикчизи Желтобрюхов каңны чүгле дүргенчиткен методтар-биле эзилдирип турар. Фрезеровщик Леонов заводтуң эң эки чаартыкчыларының бирээзи. Соңгулда мурнунуң чарыжының хүннеринде бодунуң ажылының технологиязын сайзырангай, ыытпышаан, Леонов нормазын 933 хуу күүсеткен!

Митингиге бо хүн алдарлыг коллективтиң амыдыралы чүүл-биле долдунганын кировчулар чугаалап турганнар.

— Бистиң башкывыс Иосиф Виссарионович Сталин Кировский соңгулда округунга бадылатырар чөпшээрелин бергенин дыңнааш, бистиң үүректоривис кызыгаар чок өөрүшкү, чоргаарал-биле долдунган — деп трактор бүдүрүлгезиниң аныяк фрезеровщиги Н. Н. Бакулин чугаалаан. Бо кайгамчыктыг өөрүшкүлүг хүннерде мээң эш-өөрүмнүң хөй нуруузу ажылдың бүдүрүкчүлүүн ийи, үш катап өстүрген, мен бодум ийи станокта ажылдап, нормамны 200 ажыг хуу күүседип турар мен. Биске көргүскен алдар-хүндүлел дээш эш Сталинга бистиң өөрүп-четиргенивистиң демдээ ол-дур.

Каң хевилеп кудар цехтиң каң эзилдирикчизи Н. Е. Лавров январьде онаалгадан дашкаар 45 тонна каңны берген. Бо хүн митинги мурнуу чарыында ооң бригадазы смена дургузулда пландан артыр эзилдиригни бээр кылдыр күш-ажылды ынчаар организастаан.

Митингиниң индириндан чүве чугаалааш, эш Лавров мынча дээн:

— Бистер шуптувус ам чырыткылыг келир үе — коммунизмни чоокшуладыр дээш, бо хүн дүүнгузүнден хөйну кылыксаар апарган үеде чурттап турардыр бис. Эштер кировчулар, эш Сталинның биске көргүскени бедик алдар хүндүлелин шынзыктырар дээш даарта улам-на эки ажылдаар бис.

Эш Сталинның алдар-хүндүзү дээш каң эзилдирикчизи байыр чедиргге, кировчулар күчүлүг «ура-биле» харыылааннар.

Транспорт машина тудуушкунунуң ажылчыннарының профэвилелиниң Ленинградта болуп турар үшкү съездиниң делегаттарының мурнундан транспорт машина тудуушкунунуң Харьковта заводунуң завком даргазы П. И. Химченко кировчуларга байыр чедиргген. Харьковтуң ажылчы чоннары февраль 18-те гениалдыг баштыңчы болгаш башкы эш И. В. Сталин дээш бадылаар кировчуларның аас-кежиин улежип турар деп П. И. Хименке чугаалаан.

Эш И. В. Сталинга байырлыг чагааны кировчулар улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алганнар.

Кандидаттың соңгукчулар-биле ужуражыышкыны

БАРЫЫН-ХЕМЧИК

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК, (телефон-биле). РСФСР-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады, ВКП(б)-ниң Тыва обкомунуң секретари Николай Яковлевич Дьяков Барыын-Хемчик районунда бодунуң соңгукчилары-биле ужурашкан.

Хуралга район төвүнүң болгаш чоок кавыдагы соңгукчулар чыглып келгеннер. ВКП(б)-ниң райком секретари эш Борбак-оол ужуражыышкынның хуралын ажыткаш, ВКП(б)-ниң райком секретари эш Назын-оолга сөс берген.

Дараазында Кызыл-Мажалыкта 53 дугаар соңгулда участогунда ажылчы чоннарның мурнундан бүзүретирген толээ МТС директору эш Вислаев бодунуң сөзүнге МТС-тиң механизаторлары соңгулда хүнүнге уткуштур чедиишкинниг ажылдап турарын чугаалавышаан, РСФСР-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады эш Н. Я. Дьяковтуң ажыл-амыдыралын соңгукчуларга таныштырган болгаш коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогунуң кандидады эш Н. Я. Дьяковту дээш бадылаарынче бүгү соңгукчуларны кыйгырган.

Ооң соонда районнуң 7 чыл школазының директору Юрьев, «Красный пахарь» колхозтуң даргазы Алдын-оол, ном садында аныяк соңгукчу Ичика болгаш ооң соонда өскелер сөс ап чүве чугаалаан соонда депутатка кандидат эш Н. Я. Дьяков сөс алгаш соңгукчуларның идегелин болгаш чагыгларын күүседир дээш чоннуң айбычызы болурун хүлээнген.

РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулда хүнү—февраль 18—бүгү соңгукчулар соңгулда хааржаанга кээп, эш Дьяковту дээш бадылаарынче районнуң бүгү соңгукчуларынга кыйгырыгны хуралдың киржикчилери бир үн-биле хүлээп алган.

СҮТ-ХӨЛ

РСФСР-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады, ВКП(б) обкомунуң секретари эш Дьяковтуң соңгукчулар-биле ужуражыышкыны болурунуң мурнуу чарыында Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксы суурда клуб көрүштүг чараш кылдыр шиметинген турган. Аңаа эш Дьяковтуң келгенинге холбаштыр суурнуң бүгү соңгукчулары, чооку суму Советтеринден болгаш колхозтардан хөй кижи чыылган.

Февральдың 3-те болган ужуражыышкын хуралынга хүндүлүг президиумну Дээди Советтиң депутадынга бүгү улустуң бир дугаар кандидады улуг башкы Сталинны баштады ВКП(б) Төп Комитединиң Политбюрозун соңгуп турда байырлалдыг үннер, сеткил-сагыштың өөрүшкүлелдерин илереткен хол часкаашкыннары улажып турган. Хуралга ВКП(б) райкомунуң секретари эш Агбааннның илеткелиниң соонда соңгукчулардан 9 кижи сөс ап чүве чугаалаан.

Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң даргазы эш Очур колхозчуларның соңгулдаларынга уткуштур алган хүлээлгелериниң чедиишкинниг боттанып турарын илеретпишаан, часкы тарылгага белеткелди дүргедедип, тудуг болгаш мал ажылдарының талазы-биле чаа хүлээлгелерни алган. Долу эвес ортумак школаның башкызы эш Местрова сөс алгаш, тыва дылга өөредилге номнарын калбартырын чагывышаан, Суг-Аксында чеди чыл школазының бажыңын улгатырарынга, база район төвүнге ясли бажыңы тударынга саң-хөө-биле дузалажырын эш Дьяковтан дилээн. Ол ышкаш Чылбак, Даваа, оон-даа өске эштер хүлээлгелерни албышаан, депутатка кандидат эш Н. Я. Дьяков сөс алгаш соңгукчуларның идегелин болгаш чагыгларын илереткеннер.

Соңгукчуларның идегелин ак-сеткилдиг күүседери дээш Төрээн чуртунуң, большевик партияның хөрээ дээш могаг чокка ажылдаарын эш Дьяков демдеглээн. Ужуражыышкын хуралының соонда өөнүг кино болган.

ЧАА-ХӨЛ

ЧАА-ХӨЛ, (телефон-биле). РСФСР-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады эш Н. Я. Дьяков удавас Чаа-Хөл суурунга келир деп чугаа эрткен чооку хүннерде районнуң бүгү девискээринге дыргын барган. Соңгукчу кижи бүрүзү февраль 18-ти уткуштур социалистиг чарышка алган хүлээлгезин күүседип турарын айытпышкаан, боттарының кандидадынга чагыын бээри-биле февраль 5-тиң кежээзинде районнуң культура бажыңынга эш Н. Я. Дьяков-биле ужурашканнар.

Ужуражыышкын хуралын ВКП(б)-ниң Чаа-Хөл райком секретари эш Бегзи ажыткан. Хуралдың хүндүлүг президиумунга ВКП(б) ТК-ның Политбюрозун бүгү чоннуң бир дугаар кандидады—улуг башкы Сталиңны баштады бедик-көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Бүгү чоннуң байырлалы—соңгулдалар хүнүнге ажыл-агый талазы-биле чедиишкинниг ужуражыр дээш ажылчы чоннарның чүткүлүнүң болгаш эш Дьяковтуң ажыл-амыдыралының дугайында Чаа-Хөл сумузунда «Бай-Булуң» колхозтуң даргазы Комбу, февраль 18-те 18 харлыг болур районнуң 7 чыл школазының өөреникчизи—аныяк соңгукчу Тартаа, Кара-Сугда партия эге организациязының секретари Поляков, МТС директорунуң политик талазы-биле оралакчызы, Совет Эвилелиниң маадыры Чүргүй-оол болгаш оон-даа өскелер сөс ап чүве чугааланнар.

Дараазында РСФСР-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады, ВКП(б)-ниң Тыва обком секретари эш Н. Я. Дьяков сөс алгаш, ону Россия Федерациязының Дээди Совединге депутаттың кандидадынга депшигкен болгаш деткип турар соңгукчуларга бодунуң өөрүп четиргенин илеретпишаан, соңгукчуларның идегелин болгаш чагыгларын хажык чок күүседирин хүлээнип чүве чугаалаан.

Участоктарны соңгулда хүнүнге бүрүнү-биле белен болдурар

Четпестерни дарый узуткаар

РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында Дүрүмнүң 19 чүүлүнде—соңгулдалар болурунуң 30 хонуг бурунгаар ажылчы чоннарның депутаттар Совединиң күүсекчи комитеди соңгукчуларның даңзызын бүгү-ниити көөрү-биле чарлап азар деп айыткан. Ол чүүлдү Кызылдың хоорай Совединиң күүсекчи комитеди хажыдып, соңгулда участоктарын боттуг удуртулга-биле хандырбайн турар.

Хоорайның чамдык участоктарында соңгукчуларның даңзызын февраль 2-ге чедир чүгле аспаан эвес, харын четчелеп кылбаан безин черлер бар. Областың совхозтар трестизиниң бажыңында тургустунган № 7 соңгулда участогу (даргазы эш Саргов) мынчага чедир соңгукчуларның даңзызын четчелеваан.

Участокта агитпунктунуң дерилгези, материал хандырылгазы кылдынган-даа болза, ол агитацияның ёзулуг төвү болуп шыдавайн турар. Февральдың 1—2 хүннеринде агитпункт барык эзн хүнзээн, ындыг таварылгалар чаңгыс ол эвес деп чүвени адын хынадып алыры-биле аңаа келген соңгукчулар илередип турган. Ээлчеглиг дежурный тургуспас шак ындыг кошкак удуртулга агитпункт эргелекчизи эш Гинзбургка шуут хамааржыр.

Даңзыда бижитинген соңгукчуларның деп кезии амдыгаа чедир адын хынатпаан. Хыналда чок удуртулганың уламындан чүгле ол участокта безин 37 соңгукчуларның ады даңзыда кирбээн болган. Чижээ, Интернационал 47 бажында О. Х. Таржапай, Болотная 76 бажында М. Г. Чанчиков, Каа-Хем 56 бажында М. Е. Новокреценных, Пролетарская 128 бажында М. И. Шаротыгина, Рабочая 109 бажында П. И. Чи[illegible] болгаш оон-даа өске даңзыда кирбээн.

Ниитиге көргүзү азып чарлаары-биле белеткеп парлаан даңзыда областан шагда-ла үнүп чоруткан кижилер аттары безин бар. Чижээ, Сельская 22 бажыңга турган, ам Абаканда чурттап турар Е. П. Клейменованың ады хевээр. Ынчаарга парлатынган болгаш немелдедаа даңзыда ады кирбээн Сельская 22 бажыңда чурттап турар Д. С. Цыганков ышкаш соңгукчулар ам-даа бар.

Күрүнеңиң политиктиг чугула кампания ажылын ындыг байдалга удуртуп болбас. Ол бүгү четпестерни арткан эвээш хонуктарның иштинде узуткан, участоктарны боттуг удуртулга-биле хандырары чугула.

Б. ВАСИЛЬЕВ.

Агитпункт ындыг туруп болбас

Кызыл районнуң чаа катышкан «Советтиг Тыва» колхозтуң агитпунктузун Эл-Бажында тургускан.

Агитпункт ажылдавайн турар, ооң эргелекчизи эш Даваа аңаа безин келбейн, агитпунктунуң иштинде Кызылдан чоруткан баштыңчыларның чуруктарын, өске-даа лозуң плакаттар азып каан, соңгукчуларның ат даңзызы бар, оон ыңай ном дептер, солун сеткүүл чок, соңгукчуларның ат-даңзызын хынап, аңаа келген соңгукчулар-биле болгаш агитаторлар-биле чугаалажып турар дежурный кижи-даа чок, ээн турар.

Колхозчуларның ортузунга суртаал ажылы барык чок, лекция, беседа, солун номчулгазын чорутпайн турар.

Колхозчуларның чагаан солун, сеткүүлүн тус-тус колхозчуларның боттарынга тарадып бербейн турар.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларынга колхоз бүгү ажыл-агый талазы-биле чедиишкинниг болурунуң дугайында күчүлүг агитация ажылын чорудар ужурлуг турган. Ол ажылды кошкак организастаанының ужурундан катышкан колхозтуң колхозчулары ажылга үнерде, дүште үнер, часкы тарылга ажылының белеткелинче ам-даа кирбээн, областың кызыгаар району Тере-Хөлче сөөртүр чуугунуң 25 тонна планындан ам-даа чаңгыс килограмм-даа сөөртпээн, шанак, аът хөрекселдери ооң-даа өске чүүлдер ам-даа белен эвес.

Агитация ажылының багай организастанынганы Дээди Советтиң соңгулдаларынга багай белеткеп турарының түүнели ол тур.

И. ЛОПСАН.

ХААКЧЫ АГИТБРИГАДАЛАР

Күш-культура болгаш спорт хөрээниң область комитединден организастаан хаакчы-агитаторлар бригадазы Бии-Хем районнуң колхозтарында болгаш суурларында чурттакчы чоннуң ортузунга РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар-биле холбаштыр 30 хире лекцияларны болгаш беседаларны чоруткан. Хаакчылар ам Таңды районуда келген агитация ажылын үргүлчүлеп чорудуп турарлар.

* * *

Бии-Хем районнуң күш-культура болгаш спорт хөрээниң комитединиң организастаанны 8 кижи составтыг хаакчы агитбригада Туран хоорайдан февраль 1-де үнүпкен. Оларның маршруду—«Өөк» совхоз, Тарлаг суму Соведи, Чкалов аттыг колхоз, Хадың, Ленинка болгаш Суш таварты чоруурлар.

Агитация ажылын улам күштелдирип, участоктарда агитаторларга дузалажыр сорулга-биле чоруткан Туранның хаакчы агитбригадазы тайылбыр массалыг ажылды аал өрегелерде кижи бүрүзүнге чедир калбартырлар.

Соңгулдалар хүнүнге алдар кылдыр олар 260 километрни эртпишаан, малдың кышкы ажылдарын экижидер часкы тарылгага белеткелди дүргедедир, суурларда колхозчу тудугларны калбартыр талазы-биле ажылдарга дузаламчы көргүзерлер.

ССРЭ-ниң Дээди Соведин чыылдырар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң **доктаадыры болза:**

Совет Социалистиг Республикаларының Эвилелиниң Дээди Совединиң ийи дугаар сессиязын 1951 чылдың мар[illegible]да Москва хоорайга чыылдырар.

ССРЭ-ниң Дээ[illegible]вединиң Президиумунуң даргазы
Н. ШВЕРНИК.

ССРЭ-ниң Д[illegible]вединиң Президиумунуң секретари
А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1951 чылды[illegible], 5-те.

ПРОПАГАНДИСКЕ ДУЗАЛАМЧЫ

„Социалистиг ниитилелдиң тургузуушкунун доозар болгаш чаа конституцияны чорудар дээш демиселге большевиктер партиязы“ деп теманың кичээлдерин бөлгүмге канчаар чорудары

«Социалистиг ниитилелдиң тургузуушкунун доозар болгаш чаа Конституцияны чорудар дээш демиселге большевиктер партиязы» деп теманы кол хевирниң бөлгүмнеринге өөренип эртеринге 8 шакты өөредилге планы-биле берип турар. Бо теманы өөренирингe эгелеп кирбишаан, пропагандист болза, баштай «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң допчу характеристиказын бээр.

XII эгениң хаара тудуп турары 1935—1937 чылдарның үезинде большевик партия эш Сталинның удуртулгазы-биле чорааш, улус ажыл-агыйының моон ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүңдаа талазы-биле, база ол ышкаш бистиң чуртувустуң ниити-политиктиг хөгжүлдезиниң-даа талазы-биле бүгү төөгүлүг чедиишкиннерни чеьдип алган. Ол үеде партия социалистиг системаның бүгү-ле улус ажыл-агыйынга шуут тиилелгезин, үлетпүрну болгаш көдээ ажыл-агыйны амгы үениң чаа техниказынга үндезилээш чаартып тургузар чорукту доозарын, ийи дугаар беш чылды хуусаа бетинде күүседирин, көдээ ажыл-агыйны коллективизастаарын доозарын, мөлчүкчү аңгыларның артынчыларын бүрүн узуткаарын, совет тургузугнуң моон соңгаар быжыканын, культура революциязын, улустуң материалдыг чаагайжыдылгазының өзүүшкүнүн хандырган. Социализмниң тиилелгелеринге үндезилээш, бистиң чуртувуска совет ниитилелдиң морал-политиктиг чаңгыс-эви, ССРЭ-ниң улустарының эп-найыралы, совет патриотизм ышкаш шимчедикчи күштер делгерээн.

ССРЭ-де социализмниң тиилелгелерин 1936 чылдың декабрь 5-те болган Советтерниң үш Бүгү-эвилел Онза съездизинден хүлээп алган Сталинчы Конституцияда дүрүмчүдүп быжыглаан. Чаа Конституция болза, Совет Эвилели бодунуң хөгжүлдезиниң чаа үезинче, социалистиг ниитилелдиң тудуушкунун дооскаш, коммунизмче чоорту шилчиириниң үезинче кирипкениниң ол бүгү төөгүлүг фактызын быжыглаан.

Бо бүгү улуг тиилелгелер болза, Ленин — Сталинның партиязының хол шугумунуң бүрүн тиилээниниң дугайын чайыннандыр херечилеп турган. ССРЭ-ниң үлетпүрчин аңгызының болгаш ажылчы чонунуң кайгамчыктыг чедиишкиннери болза, бүгү чурттарның үлетпүрчин аңгызының угаан-бодалын сергедип турар болгаш боттарының күжүнге болгаш тиилелгезинге оларның бүзүрелин быжыктырып турар.

Большевик партия болза, социализмниң тиилелгелерин улустуң дайзыннарына удур чорудуп турган шиитпирлиг демиселинге чеьдип алган. Партия болгаш совет эрге-чагырга улустуң дайзыннарының тумчуланган уязын чаза шапкан, шпионнарның, хоралакчыларының, өлүрүкчүлерниң, Төрээн чуртунга өскерилгеннерниң бухаринчи-троцкисчи дээрбечи бөлүүнүң иштинден араатанныг дерзиилерни узуткап чок кылган.

Бүгү делегей байдалының нарыдап дошкураан үезинде, кажан АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның талазындан агрессчилерни амдажыдып турганының түңнелинде гитлерлиг Германия, Япония болгаш Италия делегейниң ийи дугаар дайынын эгелээн үезинде бистиң чуртувус бодунуң тайбың политиказын чорутпушаан, ооң-биле кады бодунуң кызыгаарларының камгаланыр аргазын болгаш бодунуң Чепсектиг Күштериниң күш-күчүзүн моон соңгаар быжыдар ажылды калбарты берген.

Теманың допчу характеристиказын бергениниң соонда, пропагандист болза, өөренип турар эгениң бир болгаш ийи дугаар бөлүктериниң талазы-биле чугаазын чорудар. Чугааны бо бөлүктерде чырытынган хол айтырыгларны ёзугаар чорудар.

Пропагандистиң чугаазынга «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң бир дугаар бөлүүнге болгаш партияның XVIII съездизинге эш Сталинның кылган илеткелинге үндезилээш, 1935—1937 чылдарда бүгү делегей байдалының характеристиказын бээри эргежок чугула. Капиталистиг чурттар 1929—1933 чылдарның эконом кризиинден этинип четикпейн турда-ла 1937 чылдың ийи дугаар чартыында чаа эконом кризизи эгелээнииниң дугайында сан медээлерни көргүспүшаан, империалистиг чурттарның аразында чөрүлдээлерниң моон ыңайгы чидигленишкинин, Германия, Япония болгаш Италияның талазындан агрессчи чоруктуң дыңаанын, дайынның одагларының тургустунганын көргүзер херек.

Дайынны агрессчи күрүнелер—Германия, Италия болгаш Японияның фашиссырак чагырыкчы бөлүктериниң чорутканын болгаш калбартып турганын демдеглевишаан, пропагандист болза, коллективтиг айыыл чок чоруктан ойталааш, гитлерлиг Германияның агрессиязын деткип, гитлерлиг Германияның Төөн-чүкче, Совет Эвилелинге удур угландырып турган АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның чагырыкчы бөлүктериниң чорудуп турганы «кириишпестиң» политиказының чөңгээлиг, империалистиг шынар-байдалын көргүзер ужурлуг. Фашистиг Германияның агрессчи болу бээр аргалыг болдунганы хамыктың мурнунда герман үлетпүрге салган канчаар-даа аажок хөй хөренгини берген Американың Катышкан Штаттары Германияның шериг күчүзүн тургусканы, агрессияны боттандырарынга хереглетинер боо-чепсекти фашистерниң холунга бергени болур деп чүвени база демдеглеп шыяр херек. Делегейниң ийи дугаар дайынының, ооң түңнелинде гитлерлиг Германияның болгаш империалистиг Японияның чылча шаптырганының сөөлүнде АКШ-тың, Англияның, Францияның чагырыкчы бөлүктери чаа дайынны өөскүдер сорулга-биле агрессчи герман болгаш япон милитаризмни база катап төрүтүрүп турарын маңаа холбаштыр демдеглээр херек.

Оон ыңай «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзунуң» XII эгезиниң бир дугаар бөлүүнүң материалдарын айытпышаан, дайынның айыылы Барын болгаш Төөн чүктерге дыңзып турган байдалдың үезинде, чүгле Совет Эвилели агрессчилерни амыр-дыш чокка сойгалап, чылча шаап турган болгаш тайбың дээш, коллективтиг айыыл чок чорукту организастаар дээш, хосталгага ынаксылдыг улустарның затышкан күженишкини-биле агрессияга удур хөделири дээш шиитпирлии-биле демисежип турган. Ооң-биле кады Совет Эвилели моон соңгаар бодунуң камгаланыр аргазын күштелдирер болгаш бодунуң Чепсектиг күштерин быжыдар талазы-биле хемчеглерни боттандырып турган.

«ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң ийи дугаар бөлүүнүң материалдарын айтырынче кирбишаан, пропагандист болза, ССРЭ-де социализмниң моон ыңайгы чедиишкиннерин, ажыл-агыйның социалистиг системазының капиталистиг системадан артык күчүлүүнүң дугайын херечилеп турар үлетпүрнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның чайгылыш чок көдүрлүүшкүнүн көргүзер ужурлуг, улус ажыл-агыйын социалистиг чаартып тургускан, ооң түңнелинде ийи дугаар беш чылды хуусаа бетинде 4 чыл 3 ай иштинде күүсеткен политиканың чедиишкиннериниң дугайын чугаалап бээри эргежок чугула.

Оон ыңай үлетпүрну болгаш көдээ ажыл-агыйны чаартып тургузары доозулган болгаш улус ажыл-агыйы бир дугаар чергениң техниказы-биле эгээртинмес хылдыр хандырткан үезинде техниканы бистиң Төрээн чуртувустуң чаагайжыдылгазынга ажыглап шыдаар аргалыг хөй-хөй санныг каадырларны кижизидер сорулга бүгү талаларындан кончуг чидии-биле тургустунуп келген деп чүвени дыңнакчыларга тайылбырлап бээр херек. Социалистиг тургузуушкуннуң ол эң-не чугула сорулгазы болур каадырлар айтырыын шиитпирлээринге кайгамчыктыг рольду 1935 чылдың майда Кызыл Армияның академиктери сургуулун доозуп үнүп турында эш Сталинның чугаалаан чугаазы ойнаан. Эш Сталин «бүгү чүвени каадырлар шиитпирлээр» деп лозуңну идип үндүрген. Пропагандистиң сорулгазы болза, эш Сталинның чугаазының ужур-утказын тайылбырлап, ооң кончуг чугула улуг ужур-дузалыг болганын көргүзери болур.

Чаа каадырларның өзүлдезинин, олардан чаа техниканы шиңгээдип ап турарының болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүзүнүң моон соңгаарны өзүлдезиниң чайыннанчак чижектери болза, 1935 чылда делгереп үнген стахановчу шимчээшкин болган. Пропагандистиң сорулгазы болза, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунга» болгаш стахановчуларның 1935 чылдың ноябрьде болган бир дугаар Бүгү-эвилел төвүлел хуралынга эш Сталинның чугаалаан чугаазынга үндезилээш, стахановчу шимчээшкиннің төрүтүнген чылдагаанын болгаш ооң коммунизм тудуушкунунга улуг төөгүлүг ужур-дузазын дыңнакчыларга тайылбырлап бээри болур.

Бистиң чуртувуста социализмниң тиилелгелери-биле төрүтүнген болгаш улус ажыл-агыйының бүгү-ле адырларын кайгамчык дүргени-биле шыва ап турган стахановчу шимчээшкин болза, «ол бодунда ажылчын аңгының келир үеде-ги культура-техниктиг көдүрлүүшкүнүнүң үрезин эдилеп турар, социализмден коммунизмче шилчиириңге эргежок чугула болуп турар күш-ажыл бүдүрүкчүзүнүң ындыг дээди көргүзүглерин болгаш угаан ажылы-биле күш-ажылдың аразында удурланышкак чорукту узуткаарын карачангыс-ла чеьдип ап болур оруувусту биске ажыдып берип турар шимчээшкин болуру тодаргай эвеспе» деп эш Сталин айтып турар («Ленинизмниң айтырыглары», арын 496, 11-ги үндүргени).

Партия болгаш эш Сталинга сорук кииртинген социалистиг чарыштың чаа дээди чадазын илередип турар стахановчу шимчээшкин болза, массалыг апарган, ол шимчээшкин техникада эргүзел-бодалдарны, техниктиг эрги нормаларын сый шаап, күш-ажыл бүдүрүкчүзүнүң болгаш улус ажыл-агыйының үзүктел чок көдүрлүүшкүннеринге эгээртинмес аргаларны ажыдып берген деп чүвени маңаа холбаштыр дыңнакчыларга көргүзери чугула. Стахановчу шимчээшкиннің дайын сөөлүндеги үеде хөгжүлдезиниң ылгалдыг үүлдерин стахановчу күш-ажылдың чаа арга-хевирлериниң калбаа-биле тарап нептерээнин база көргүзер херек.

Оон ыңай пропагандист болза, өөренип турар эгениң ийи дугаар бөлүүнде улустуң материалдыг чаагайжыдылга байдалының моон ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүң, ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарның боттуг ажыл төлевириниң өзүлдезиниң, колхозчуларның бай-шыдалгыр болганының дугайында материалдарны чогумчулалдыы-биле айтыр ужурлуг. Ооң-биле кады көдээде колхоз тургузуу шуут быжыканын шыйып демдеглээр херек, база колхозчушалыпчыларның II съездизинге хүлээп алган колхозчу амыдыралдың кол хоойлузу—көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының ужур-дузазын тайылбырлаар херек.

Улус массаларның культурлуг деңнелиниң көдүрлүүшкүнүнүң дугайында сан-медээлерни көргүспүшаан, пропагандистен ол болза, бистиң чуртувуска болган культура революциязы болур дээрзин шыйып демдеглээр.

Чугаазының түңнелинге большевик партияның сагыш салыышкынының ачызы-биле чеьдип алдынган улус массаларның материалдыг болгаш культурлуг деңнелиниң көдүрлүүшкүнүнге социалистиг революцияның күжү, күчүзү тиилетирбези көзүлген.

Чугаазын дооскаш, пропагандист болза, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң бир болгаш ийи дугаар бөлүктерин номчуур болгаш хонспектилеп алыр дугайында дыңнакчыларга онаалганы бээр, И. В. Сталинның Кызыл Армияның академиктери сургуулун доозуп үнүп турда Кремльдиң ордузунга чугаазы, стахановчуларның бир дугаар Бүгү-эвилел төвүлел хуралынга чугаазы деп ажылдарын номчуурун сүмелээр. «Иосиф Виссарионович Сталин. Допчу биография» деп дептерниң X бөлүү-биле бүгү дыңнакчылар таныжып алган турары эргежок чугула. Элээн белеткелдиг дыңнакчыларга Совинформбюронуң «Төөгү нүүлдекчилери» деп төөгүлүг справказын номчуурун сүмелээр.

* * *

Дараазындагы кичээлди өөренип турар эгениң бир болгаш ийи дугаар бөлүктериниң дугайында беседа-биле эгелээр. Бөлгүмнүң дыңнакчыларының мурнунга мындыг айтырыгларны тургузуп болур: 1) 1935—1937 чылдарда бүгү делегей байдалы болгаш агрессчилерни сойгалап чаза шавар дээш, тайбың дээш ССРЭ-ниң демисели; 2) ССРЭ-де үлетпүрнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның моон соңгаргы көдүрлүүшкүнү болгаш ийи дугаар беш чылды хуусаа бетинде күүсеткени; 3) Чаа техникага үндезилээш, улус ажыл-агыйын чаартып тургузарын доосканы болгаш каадырлар айтырыы; 4) Стахановчу шимчээшкин болгаш коммунизм тургузуушкунунга ооң ужур-дузазы; 5) Эш Сталин совет революцияның улуг күжүнүң болгаш тиилетирбезиниң дугайында.

Беседаның соонда пропагандист болза, өөренип турар эгениң үш болгаш дерт дугаар бөлүктериниң талазы-биле чугааны чорудар. Чугааны бо бөлүктерде чырытынган хол айтырыгларны ёзугаар чорудар: Советтерниң VIII съездизи; чаа Конституцияны хүлээп алгаы; бухаринчи-троцкисчи шпионнарның, хоралакчыларның, төрээн-чурттунга өскерилгеннерниң артынчыларын узуткааны; ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткел, партияның иштики калбак демократиязынче партияның курзу; ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар.

«ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң үш дугаар бөлүүнде ССРЭ-ниң чаа Конституциязының тургустунган төөгүзүн чырыдып турар 1924 чылдың Конституциязын хүлээп алган өйүнден эгелээш, бистиң чуртувуска болган ол конституцияны өскертирин негеп турган кол өскерлиишкиннерни көргүскен; ССРЭ-ниң экономиказында болгаш ССРЭ-ниң аңгы составында өскерлиишкиннерни ханызы-биле илереткен, социалистиг тудуушкуннуң чылдарында ССРЭ-ниң ажылчы чоннары—ажылчыннар, тараачыннар, интеллигенция боттары безин ханызы-биле өскерилген. Чаякчы-чогаадыкчызы эш Сталин болган тиилээн социализмниң Конституциязының делгеренгей характеристиказын бо бөлүкте берген; ССРЭ-ниң политиктиг болгаш экономнуг үндезиннерин, советтиң соңгулда системазының ужур-утказын, ССРЭ-ниң хамаатыларының эргелерин болгаш кол хүлээлгелерин айтып бижээн.

Пропагандистиң сорулгазы болза, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунга» болгаш Советтерниң VIII Бүгү-эвилел Онза съездизинге эш Сталинның «ССРЭ Эвилелиниң чаа Конституциязының төлевилелиниң дугайында» кылган илеткелинге үндезилээш, бо бүгү айтырыгларны чогумчулалдыы-биле айтып чугаалаары болур. Ооң-биле хады совет демократияның ёзулуг улусчу шынарын шыйып демдеглээри чугула болгаш буржуазтыг демократияга ооң үндезин удурланышкаан көргүзери болур.

Оон ыңай пропагандистиң чугаазынга Сталинчы Конституцияны хүлээп алганының сөөлүнде эрткен чылдарның иштинде совет демократияның көстүп көрбээн чечектелиишкинин көргүзер херек. Ооң тодаргай чижээ болза, ССРЭ-ниң Дээди Совединге болгаш ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге 1950 чылда эрткен соңгулдаларга көзүлген. Ооң-биле чергелештир ол үе болза, буржуазтыг демократияның буступ буурап бадып турганының чылдары болган.

ССРЭ-ниң Конституциязы бүгү төөгүлүг ужур-дузалыг. Конституцияның бүгү делегей ужур-дузазын тодаргайлавышаан, эш Сталинның чугаалааны болза: «Фашизмниң боралгактыг чалгыы үлет пүрчин аңгының социалистиг шимчээшкинин бужартадып, болбаазыралдыг делегейниң дээре кижилериниң демократтыг күзелин балгашка холуп турар үеде ССРЭ-ниң чаа Конституциязы социализм болгаш демократия тиилетирбес деп чүвени көргүзүп, фашизмге удур буруудадыр доктаал болур-дур». (Ленинизмниң айтырыглары, арын 533, 534, 11-ги үндүргени).

Оон ыңай пропагандист болза, өөренип турар эгениң дерт дугаар бөлүүнде бухаринчи-троцкисчи шпионнарның, хоралакчыларның, төрээн чурттунга өскерилгеннерниң артынчыларын узуткаан дугайында материалды айтырынче мооң-биле кады 1937 чылда болган суд чорудулгалары чүнү көргүскен дээр болза, бухаринчилер болгаш троцкисчилер улустуң дайзыннарының ниити чаңгыс дээрбечи бөлүү кылдыр шагда-ла тургустунганын, кижи төрелгетенниң ол шаарлары Октябрьниң социалистиг революциязының баштайгы хүннеринден эгелээш-ле Ленинге удур, партияга удур, совет күрүнеге удур сүлчээлежип турганын, троцкисчи-бухаринчи араатаннар боттарының сорулгазынга партияны болгаш совет күрүнени үреп бузар, чурттуң камгалалын турулдурар, даштыкы интервенцияны чиигедир. Совет Армияның аштырыгларын белеткээр, ССРЭ-ни хуваап үүрмектээр, ону империализмниң колониязы болдурар, ССРЭ-де капиталистиг кулданыышкынны катап тургузар сорулганы салып алган турганын көргүскен деп чүвени демдеглеп шыяр херек.

Большевик партия болгаш совет эрге-чагырга улустуң дайзыннарының уяаларын чаза шапкан. 1937 чылдың мартта болган ВКП(б) ТК-ның пленумунга «Партийжи ажылдың четпестеринин, база троцкисчи болгаш өске-даа ийи арынныгларны узуткаар хемчеглерниң дугайында» кылган бодунуң илеткелинге эш Сталин партияның болгаш советтиң органнарын быжыглаарының тодаргай программазын, политиктиг серемчилелди бедидериниң талазы-биле хемчеглерниң программазын айтып берген. «Большевизмни шиңгээдип алыр» деп лозуңну идип үндүрген. Эш Сталин болза, улустуң дайзыннарынга удур демиселге партияны чепсеглеп, дайзыннарны илередип таныырынга өөреткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңулдаларга белеткелдер дугайында айтырыгны чырытпышаан, пропагандист болза, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунга» үндезилээш, чаа Конституцияны, хүлээп ап чоруткапы чурттуң политиктиг амыдыралынга эргилде болур, ындыг болганда ол эргилдени партиядан баштаар болгаш ам болур деп турар соңгулдаларга удуртур рольду хандырар төлээде бодунуң ажылының хевирин, партияның иштики демократиязын калбартырының, демократтыг централизмниң эге үндезиннерин быжыглаарының, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди хөгжүдериниң партийжи массаларның мурнунга партия органнарының харыысалгазын күштелдириниң угаан-бодалынга чаартып тургузар ужурлуг турган деп чүвени тайылбырлаар ужурлуг. Ооң-биле кады ВКП(б) ТК-ның 1937 чылда болган февраль Пленумундан ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга партия организацияларындан белеткенир дугайында айтырыгның талазы-биле үндүрген доктаалының кол үүлдерин айтыр болгаш бо доктаалдың канчаар-даа аажок улуг политиктиг ужур-дузазын шыйып демдеглээр ужурлуг. Оон ыңаи дыңнакчыларга партия ТК-ның бүгү соңгукчуларга үндүрген кыйгырыында идип үндүрген коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуц сталинчы идеяның ужур-утказын тайылбырлап бээри, эш Сталинның 1937 чылдың декабрь 11-де Москва хоорайның Сталинский соңгулда округунуң соңгукчуларының мурнунга чугаалаан чугаазының төөгүлүг ужур-дузазын көргүзери чугула.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге 1937 чылдың декабрь 12-де болуп эрткен соңгулдалар болза, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогунуң кайгамчыктыг тиилелгези, совет ниитилелдиң мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң тиилелгези, ССРЭ-ниң улустарының улуг эп-найыралының көргүзүү, Ленин—Сталинның партиязының чайыннанчак тиилелгези, партияның ленинчи-сталинчы удуртулгазының тиилелгези болган. Эш Сталин—улустуң бир дугаар депутады, ССР Эвилелиниң Дээди Совединиң бир дугаар депутады.

Чугаазының сөөлүнде пропагандист болза, эзлчеглиг кичээлге чедир «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң үш болгаш дерт дугаар бөлүктерин «ССР Эвилелиниң Конституциязының төлевилелиниң дугайында эш Сталинның илеткелин номчуур болгаш конспектилеп алыр дугайында дыңнакчыларга онаалганы бээр.

* * *

«ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң талазы-биле дараазындагы келир кичээлди бо эгениң үш болгаш дерт дугаар бөлүктериниң дугайында беседа-биле эгелээр. Беседага мындыг айтырыгларны тургузарын сүмелеп турар: 1) 1924 чылдан 1936 чылга чедир үениң иштинде ССРЭ-ниң экономиказынга болгаш чонунуң аңгы составынга кандыг-кандыг өскерлиишкиннер болганы; 2) ССРЭ-ниң чаа Конституциязы болгаш ооң төөгүлүг ужур-дузазы; 3) Бухаринчи-троцкисчи шпионнарның, хоралакчыларның, төрээн чурттунга өскерилгеннерниң артынчыларын узуткааны; 4) ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткел; партияның иштики калбак демократиязынче партияның курзу; 5) ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогунуң тиилелгези болгаш ооң төөгүлүг ужур-дузазы.

Бо айтырыгларның дугайында беседа-биле «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» сөөлгү XII эгезиниң материалдарын өөренири доостур. «ВКП(б) төөгүзү. Допчу курс» деп дептер 1938 чылда парлатынып үнген деп чүве билдингир. «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунда» чырыдылганы албаан ВКП(б) төөгүзүнүң 1938 чылдан эгелээн үезин өөренири ооң ужурунда берге болур деп чүве чутаа чок. Ынчангаш пропагандистке онза харыысалганы чүктедип турар.

«ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунуң» XII эгезиниң талазы-биле сөөлгү кичээлге пропагандист болза, эзлчеглиг кичээлче киреринiң киирилде чугаазыча чорудар чугааны адаанда айыткан кол айтырыгларны ёзугаар чорудар: бистиң каадырларывысты идея болгаш политик талазы-биле каңнап дадыктырып күштелдирер дээш партияның демисели; И. В. Сталинның «Бүгү-эвилелдиң Коммунистиг (большевиктер) партиязының төөгүзү». Допчу курс» деп дептерин парлап үндүргени; ВКП(б)-ниң XVII съездизи.

Пропагандистиң чугаазынга ССРЭ-ниң чаа Конституциязының чорутканы-биле ходбаштыр массаларның өзүп турган идепкейжизи болгаш социалистиг тургузуушкунунуң, ооң ыңайгы партияның болгаш Совет күрүненің каадырларының идея болгаш политика талазы-биле каңналгазының дугайында айтырыг чаазы-биле тургустунган деп чүвени көргүзери чугула. Эш Сталин бодунуң дыка хөй илеткелинге большевизмни шиңгээдип алырының сорулгазын бистиң каадырларывыстың мурнунга кончуг чидии-биле тургускан. Бистиң каадырларывысты идеология талазы-биле белеткээринге болгаш оларны политика талазы-биле каңнап дадыктырарынга эргежок чугула бүгү хөреңгилер болгаш аргалар шуптузу бисте бар, ынчаарга бистиң бүгү практиктиг сорулгаларывысты шиитпирлээриниң хол кезии ооң хамааржып турар деп эш Сталин айыткан.

Каадырларны марксисчи-ленинчи ёзуга кижизидерин күштелдирер дээш партияның чорудуп турган демиселин чырытпышаан, пропагандист болза, большевик партияның болгаш бүгү делегейниң коммунистиг шимчээшкиннің идеялыг амыдыралында кончуг улуг болуушкун болган сталинчы «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» парлап үндүргениниң улуг ужур-дузазын чогумчулалдыы-биле тайылбырлап бээр ужурлуг. Ооң-биле кады пропагандист болза, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун үндүргени-биле холбаштыр партийжи пропаганданы тургузар дугайында» ВКП(б) ТК-ның 1938 чылдың ноябрь 14-те үндүрген, ол дептериниң ханы характеристиказын берген болгаш ооң ужур-дузазын большевизмниң идеялыг хүчүлүг чепсээ, марксизм-ленинизмниң талазы-биле кол эртемнерниң энциклопедиязы кылдыр айтып тодаргайлаан доктаалын барымдалаар ужурлуг.

Пропагандист болза, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» парлап үндүргеи чорук партийжи пропаганданы көдүреринiң делгеренгей программазын айтып турар, «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун үндүргени-биле холбаштыр партийжи пропаганданы тургузар дугайында» деп доктаалды ВКП(б) Төп Комитединден хүлээп алган чорук бистиң чуртувуска марксисчи-ленинчи пропганданың чаа хере девиишкининиң, ажылчы чонну коммунистиг ёзуга кижизидер талазы-биле парторганизацияларының ажылының эгезин салган деп чүвени көргүзер ужурлуг. «ВКП(б) төөгүзү. Допчу курс» деп дептер ССРЭ-де болгаш өске-даа чурттарга калбак тарадылганы алган. Ол дептерни ССРЭ-де 1950 чылдың төнчүзүнге чедир 39 миллион хире кезек тиражка үндүрген.

Пропагандистиң чугаазынга 1939 чылдың мартта болган ВКП(б)-ниң съездизиниң ажылын, ол съездиге эш Сталинның кылган илеткелин чырыдып чугаалаарынче улуг кичээнгейни салган турар ужурлуг. Съезд болза, ВКП(б) ТК-ның ажылының дугайында эш И. В. Сталинның отчёт илеткелин дыңнаа[illegible] ВКП(б) ТК-ның политиктиг шугу[illegible] болгаш практиктиг ажылын үүлдүр[illegible] хүлээп алган болгаш эш Сталин[illegible] илеткелинде айытканы үүлдерни бо[illegible]

сорулгаларны бодунуң ажылынга удуртулга болдурарын бүгү партия организацияларынга дааскан. Съездиден эш В. М. Молотовтуң илеткелин ёзугаар үш дугаар беш чылдың планын бадылаан. ССРЭ-ниң экономиказынга болгаш аңгы тургузуунга болган үндезин өскерлиишкиннерге дүүштүр съездиден эш А. А. Ждановтуң илеткелин ёзугаар ВКП(б) Уставынга чугула өскерилгелерни киирген. Партияның программазын өскертир дугайында эш Сталинга дарталатырган комиссияны съезд соңгаан.

ВКП(б)-ниң XVIII съездизи ССРЭ-де социализмниң бүгү төөгүлүг тиилелгелериниң түңнелдерин үндүрген болгаш социалистиг ниитилелдиң тудуушкунун доозуп, социализмден коммунизмче чоорту шилчиириниң программазын айыткан. Съезд бүгү партияның ыңнага чедир көстүп көрбээн чаңгыс эвиниң болгаш монолиттиг чоруунуң, ленинчи-сталинчы Төп комитетти долгандыр, эш Сталинны долгандыр сырый катышкаының кайгамчыктыг улуг демонстрациязы болган.

ВКП(б) ТК-ның ажылының дугайында партияның XVIII съездизинге кылган отчёт илеткелинге эш Сталин Совет Эвилелиниң бүгү делегей байдалының ханы анализин берген болгаш ССРЭ-ге удур дайын кыпсыкчыларының, база интервенцияның планнарын сойгалап чаза шапкан, ол үеде делегей байдалының туруп келген бүгү-ле нарыдаашкынын болгаш айыылдың партияның болгаш совет улустуң мурнунга ажыдып илередип көргүскен, советтиң даштыкы политиказының принциптерин тодаргайлаан. Эш Сталин бодунуң илеткелинге күүсетинген ажылдың түңнелин үндүрген, совет тургузугну ооң ыңай быжыдарын айыткан, социализмниң чеьдип алган чедиишкиннерин көргүскен. Партияның чиңгине шугуму бүрүн тиилээн, а партия шугумунуң удурланыкчылары—троцкисчи-пятаковчу болгаш бухаринчы-рыковчу дедир төрүтүнгеннер улустуң дайзыннары ыылдыр боттарын сойгалатырып чылча шаптырганнар деп эш Сталин демдеглээн.

Экономнуң кол сорулгазы кылдыр эш Сталин мындыг сорулганы идип үндүрген: чооку 10—15 чылдарның дургузунда кол-кол капиталистиг чурттарны эконом талазы-биле, тодаргайлаарга, шойну, каңны, одалганың үүлүн, электри күжүн, машиналарны болгаш бүдүрүлгениң өске-даа чепсек хереклелдерин, хереглелдиң эт-үүлдерин чурттакчы чон бүрүзүнге чедиштир бүдүрүп үндүрер талазы-биле четкеш эртер. Партияның иштики ажылының талазы-биле төп сорулгаларның бирээзи кылдыр каадырларны шилип алырының, депшидериниң, таарыштыр тургузарының дугайында ажылдың эртем ёзугу-биле үндезилетинген большевикчи бүрүн программазын эш Сталин айыткан. Партийжи пропганданың, партия кежигүннерин, ажылдың бүгү адырларында ажылдап турар каадырларны марксисчи-ленинчи ёзуга кижизидер херектиң канчаар-даа аажок чугулазын болгаш ужур-дузалыын эш Сталин онза күштүү-биле шыйып демдеглээн.

Партияның XVIII съездизинге кылган илеткелинге эш Сталин марксисчи-ленинчи теорияны, социалистиг революцияның теориязын оон ыңай хөгжүткен. Чаңгыс чуртка социализмни тургузуп болурунуң дугайында теорияны тодаргайлааш, бир эвес капиталистиг хүрээлээшкин хевээр-даа артса, бистиң чуртувуска коммунизмни тургузуп болурунуң дугайында түңнелди кылган. Эш Сталин социалистиг күрүне дугайында четче болгаш бүрүн бүткен өөредигни тургускан, социалистиг күрүненің хөгжүлдезиниң, байдалдың өскерилгезиби-биле холбаштыр ооң күүседир хүлээлгелериниң өскерилгениниң делгеренгей анализин берген. Эш Сталин Совет күрүненің бүгү дуржулгазын байыткан, бир эвес капиталистиг хүрээлээшкин үргүлчү турбушаан турар болза, коммунизм үезинде күрүнени хевээр артырарының эргежок чугулазының дугайында түңнелге келген.

«ВКП(б)-ниң XVIII съездизинге кылган эш Сталинның илеткели болза, аңгы чок социалистиг ниитилелдиң тургузуушкунун доозарының болгаш социализмден коммунизмче чоорту шилчиириниң программазы болур-дур. Большевиктерниң съездизи бодунуң баштыңчызының отчёт илеткелин чаңгыс эп-сеткил-биле үүлдүг деп хүлээп алган болгаш ол илеткелди партияның бүгү ажыл чорудулгазының директивазы кылдыр, хоойлузу кылдыр бадылаан». («Иосиф Виссарионович Сталин. Допчу биография», арын 175).

Пропагандистиң сорулгазы болза, эш Сталинның ВКП(б)-ниң XVIII съездизинге кылган илеткелиниң кол үүлдерин бөлгүмнүң кичээлинге чогумчулалдыы-биле айтыры болур.

Оон ыңай XVIII съездиниң резолюцияларынга үндезилээш, пропагандист болза, съездиден хүлээп алган ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң үш дугаар беш чыл планының кол солгаларын тайылбырлаар болгаш [illegible]ылчы чонну коммунистиг ёзуга кижи[illegible]ериниң, кижилерниң медерелинде [illegible]итализмниң артыышкынарын ажыл[illegible]каарының талазы-биле съездиниң [illegible]ан сорулгаларын шыйып демдег[illegible] (Төнчүзү үш дугаар арында).

ПРОПАГАНДИСКЕ ДУЗАЛАМЧЫ

„Социалистиг ниитилелдиң тургузуушкунун доозар болгаш чаа конституцияны чорудар дээш демиселге большевиктер партиязы“ деп теманың кичээлдерин бөлгүмге канчаар чорудары

(Төнчүзү. Эгези 2 дугаар арында)

лээр ужурлуг; ВКП(б) Уставынга киргеи өскерилгелериң ужур-утказын болгаш партияның чаа Уставын хүлээп алганының ужур-дузазын тайылбырлаар.

Чугаазының түңнелинге партияның XVIII съездизиниң төөгүлүг улуг ужур-дузазын, ССРЭ-де коммунистиг ниитилелдиң тудуушкунунуң төөгүлүг ужур-дузазын шыйып демдеглээри чугула.

Чугаазын доскаш, пропагандист болза, эш Сталинның ВКП(б) ТК-ның ажылының дугайында партияның XVIII съездизинге кылган отчёт илеткелин номчуур болгаш конспектилеп алыр дугайында дыңнакчыларга онаалганы бээр.

Дараазында кичээлге эгелээр беседага мындыг айтырыгларны дыңнакчыларның мурнунга тургузарын сүмелеп турар: 1) «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу күрзүн» парлап үндүргени болгаш ооң партия болгаш күрүненің каадырларын марксисчи-ленинчи ёзуга белеткээриниң көдүрлүүшкүнүнге ужур-дузазы; 2) ВКП(б)-ниң XVIII съездизи болгаш ооң төөгүлүг ужур-дузазы; 3) Эш Сталинның ВКП(б)-ниң XVIII съездизинге кылган илеткели — аңгы чок социалистиг ниитилелди тургузарының болгаш социализмден коммунизмче чоорту шилчиириниң программазы; 4) Эш Сталин ССРЭ-ниң кол эконом сорулгазының болгаш ону боттандырар аргаларының дугайында; 5) Социалистиг күрүне дугайында эш Сталинның өөредиги; 6) Эш Сталин партийжи пропаганданың болгаш каадырларны марксисчи-ленинчи ёзуга кижизидериниң ужур-дузазының дугайында.

Беседаның сөөлүнде пропагандист болза, адаанда айыткан кол айтырыглар ёзугаар чугааны чорудар: ССРЭ-ниң тайбың дээш демисели болгаш идепкейлиг камгалалга белеткели; Совет Эвилелиниң эконом болгаш шериг күш-күчүзүн моон соңгаар быжыдары; ВКП(б)-ниң XVIII Бүгү-эвилел конференциязы.

Совет Эвилелиниң 1939—1941 чылдарда бүгү делегей байдалын характерлевишаан, пропагандист болза, англи-француз болгаш америк империалистерге амдажытырган гитлерлиг агрессияның Европага оон ыңай калбарып, дыңзып турганын, 1939 чылда англи-француз—совет чугаалажыышкыннарны, Совет Эвилелин чаасхаанзырадыр болгаш бистиң чуртувусче фашистиг Германияның халдаашкынын дүргедедир сорулга биле үскен Англия, Франция болгаш АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң өнчүк-чөнгээлиг кара-сагыштыг политиказын көргүзер ужурлуг. Бо айтырыгны чырыдарынга пропагандистен Совинформбюроның «Төөгү нүүлдекчилери» деп төөгүлүг справказын ажыглаар.

Пропагандистиң чугаазынга Англия, Франция болгаш АКШ-тың чорудуп турган «киришпестиң» политиказы-биле амдажытырган империалистиг Япония ол үеде бодунуң агрессчи чоруун Кыдатка калбарткан, 1938 чылда ССРЭ-ниң Хасан хөлдүң районунга халдаан, 1939 чылдың майда бодунуң орадаажыышкынын өске черге—Моол Арат Республикада Халхин-Гол районунга катаптаан деп чүвени база демдеглээри чугула. Ындыг болза-даа, совет шериглериң чедиишкинниг дайынчы хөделиишкиннери-биле быжыглатырган ССРЭ-ниң шиитпирлиг болгаш ханы мерген даштыкы политиказы империалистериң кара-сагыштыг кажар бодалдарын үзе шапкан.

ССРЭ-биле чугаалажыышкыннарга дугланып алгаш, ССРЭ-ге удур дайынны өөскүдерин орадажып турган англи-француз империалистериң хара-сагыштыг кажар бодалдарын Совет чазактан өй-шаанда илередип тыпкан болгаш оларны бүгү делегейниң мурнунга сойгалап илереткен. Пропагандистиң чугаазынга Советтиң даштыкы политиказының ырактан өттүр көөрүнүң болгаш ханы мергениниң базымы болган халдашпас дугайында 1939 чылдың августа чарган совет-герман керээниң ужур-дузазын тайылбырлаары эргежок чугула.

Делегейниң ийи дугаар дайынының эгелээн дугайын, Германияның Польшаже халдаанының, Англия биле Францияның дайынга кирипкениниң дугайын, ССРЭ-ге удур келир дайынга ажыктыг туруштарны эжелеп алыр сорулгабиле немец-фашистиг шериглериң Чөөн-чүкче бурунгаарлап чоруп олургаының дугайын чугаалап турган, пропагандист болза, Чөөн-чүкче шимчеп чоруп олурган немец шериглериң бурунгаарлаашкынынга удур моондакты тургузар талазы-биле, бистиң чуртувустуң стратегтиг байдалын экижидер талазы-биле Совет чазактың чорудуп турган хемчеглерин көргүзер ужурлуг. Совет Армияның Барыын Украинаны болгаш Барыын Белоруссияны польша помещиктерден хостааны болгаш оларның Совет Эвилелиниң составынга киргени ышкаш, ак-финнерни чылча-шапканы болгаш Ленинградтың айыл чок турар чоруун быжыглааны ышкаш Латви, Литва болгаш Эстон Совет Социалистиг Республикаларының тургустунганы б[illegible]каш оларның Совет Эвилелиниң со[illegible]вынга киргени ышкаш, 1918 чылда[illegible]мын помещиктериң эжелеп ал[illegible] Бессарабияны бистиң чуртувуска д[illegible] эгиткени ышкаш чугула болуушку[illegible]ны чырыдары эргежок чугула. Бо бүгү чорук бистиң чуртувустуң стратегтиг байдалын дыка экижиткен. Совет Эвилели бодунуң генийлиг баштыңчызы эш Сталинның удуртулгазы-биле бодунуң айыыл чок чоруун чайгылыш чокка быжыглап турган.

Чуртту идепкейлиг камгалалга, моон соңгаар бүгү талалары-биле белеткээр дээш большевик партияның чорудуп турган демиселин чырытпышаан, пропагандист болза, эш Сталинның 1946 чылдың февраль 9-та Москва хоорайның Сталинский соңгулда округунуң соңгукчуларының мурнунга чугаалаан чугаазынга үндезилээш, чуртту индустриализастаар болгаш көдээ ажыл-агайны коллективизастаар политиканың Совет Эвилелиниң күчүлүг эконом суурун тургузарынга ужур-дузазын шыйып демдеглээр ужурлуг. Оон ыңай партия болгаш совет чазактан Совет түрүнениң эконом болгаш шериг күчүзүн моон соңгаар быжыглаар, ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштерин быжыдар сорулга-биле 1939—1940 чылдарда чоруткан эң-не чугула хемчеглерин (8 шактыг ажыл хүнүнче болгаш чеди ажыл хүннүг неделяже шилчиир дугайында, ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыттарның бүдүрүлге, албан черлериндеи боттарының туразы-биле үнерин хоруур дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы; Күш-ажылдың курлавырларын белеткээр болгаш планныг хуваарының дугайында Совет чазактың доктаалы; «Колхозтарның ниитилештирген черлерин төтчеглээр чоруктан камгалаар хемчеглер дугайында» ВКП(б) ТК биле ССРЭ-ниң УКЧ-ның доктаалы; бүгү-ниитиниң шериг хүлээлгезиниң дугайында хоойлуну хүлээп алганы; Кызыл Армияга чаңгыс удуртулганы болгаш сагылга-чурумну быжыктырганы болгаш өске-даа хемчеглерни) демдеглээр херек.

Оон ыңай пропагандистиң чугаазынга ВКП(б)-ниң XVIII конференциязының ажылын чырыдары чугула. ВКП(б)-ниң XVIII конференциязы биле XVIII съездиниң аразында эрткен ийи чыл болза, сталинчы үш дугаар беш чылды күүседир дээш совет кижилериң чорудуп турган демиселиниң үези, чуртту эконом-никазының чаа көдүрлүүшкүнүнүң, ооң үлетпүрүнүң, транспортунуң, көдээ ажыл-агыйының, ажылчы чоннуң материалдыг чаагайжыдылгазының болгаш культуралыг өзүүшкүнүнүң үези, Совет Эвилелиниң улустарының мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң болгаш эп-найыралының моон ыңай быжыканының үези болган. Партия организацияларының үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле сорулгаларының дугайында, 1940 чылда ажыл-агыйның түңнелдериниң болгаш 1941 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планының дугайында, база организастыг айтырыг талазы-биле ВКП(б)-ниң XVIII Бүгү-эвилел конференциязының үндүрген шиитпирлерин тайылбырлавышаан, конференция болза, Совет күрүнениң эконом болгаш камгалал күчүзүн моон соңгаар күштелдирер лозуңнуң адаа-биле эрткен деп чүвени шыйып демдеглээр херек.

Эш Сталинның инициативазы-биле ВКП(б)-ниң XVIII съездизиниң шиитпирлерин барымдалааш, ССРЭ-ниң 15 чылда ажыл-агыйның чиңгине планын чогаадырынче кирерин ВКП(б) ТК-дан, Совет чазактан Күрпланта дааскан.

1941 чылдың май 6-да ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы-биле И. В. Сталинны ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелиниң даргазынга томуйлаан.

Чугаазының төнчүзүнде пропагандист болза, И. В. Сталинның 1946 чылдың февраль 9-та Москва хоорайның Сталинский соңгулда округунуң соңгукчуларының мурнунга чугаалаан чугаазын, эш Г. М. Маленковтуң «Үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле партия организацияларының сорулгаларының дугайында» илеткелиниң талазы-биле ВКП(б)-ниң XVIII Бүгү-эвилел конференциязының резолюциязын номчуур болгаш конспектилеп алыр дугайында дыңнакчыларга онаалганы бээр.

Дыңнакчыларның өөренген материалдарының талазы-биле, ук теманың дугайында сөөлгү кичээлинге эгелээр беседага мындыг айтырыгларны тургузуп болур: 1) Совет Эвилелиниң бодунуң айыыл чок турар чоруун хандырар болгаш бодунуң стратегтиг байдалын экижидер дээш демисели; 2) Совет Эвилелиниң эконом болгаш шериг күчүзүн күштелдирер талазы-биле, чуртту идепкейлиг камгалалга белеткээр талазы-биле партия биле чазактың хемчеглери; 3) ВКП(б)-ниң XVIII Бүгү-эвилел конференциязы болгаш ооң шиитпирлери.

Беседаның түңнелинге пропагандист бөлгүмге өөренген теманың түңнелдерин үндүрер. Бистиң чуртувуста социализм тиилелгелериниң бүгү төөгүлүг ужур-дузазын болгаш ВКП(б)-ниң XVIII съездизиниң салган сорулгаларын күүседир дээш демиселге совет улустуң чедиишкиннерин демдеглеп шыяры чугула.

Ол-ла кичээлге пропагандистен ээлглиг теманың талазы-биле киирилде [illegible]аазын чорудар.

А. МАСЛОВА.

Областың МТС-теринде тракторлар, көдээ ажыл-агый машиналар септелгезиниң февраль 1-де медээзи

Районнар аттары	Капитал септе-геннің планын күүсеткен хуузу	Агар септелгеннің планын күүсеткен хуузу
Сүт-Хөл	100,0	166,6
Чадаана	71,4	100,0
Шагаан-Арыг	70,0	54,5
Сарыг-Сеп	62,5	71,4
Кызыл-Мажалык	50,0	120,0
Чаа-Хөл	50,0	133,3
Бай-Хаак	42,8	70,5
Бии-Хем	25,0	53,3
Тес-Хем	—	100,0
Кызыл	—	160,0

Области үрезин уруушкунунун февраль 1-де медээзи

Районнар аттары	Ниити планың күүсеткен хуу-биле	Оон иштиндеи колхозтар
Тес-Хем	94,2	106,0
Бии-Хем	94,1	94,5
Каа-Хем	89,5	91,3
Кызылдың көдээ	83,5	89,0
Барыын-Хемчик	82,9	76,1
Улуг-Хем	74,1	79,8
Таңды	74,0	75,1
Өвүр	72,1	100,0
Эрзин	71,3	78,6
Чөөн-Хемчик	55,4	73,6
Сүт-Хөл	50,7	102,5
Чаа-Хөл	50,4	63,5
Бай-Тайга	44,3	58,7

Механизаторлар часкы тарылгага белеткенип турар

Бай-Хаак машина-трактор станциязының механизаторлары соңгулда хүүнгге чедиишкинниг ужуражыры дээш бо хүннерде күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн улам бедидип турарлар. Сөөлгү хүннерде үш дапкыр норманы күүседип турар электросварщик эш Костенко, аныяк слесарь Селиванов олар бүдүрүлгеде калбарган социалистиг чарыштың бир дугаар одуруунда чоруп турарлар. Ол ышкаш дарганнар Терёшкин болгаш Житов олар ийи дапкыр нормаларны күүседип, социалистиг чарыштың тиилекчилери болган.

Стахановчу аргаларны хереглеп тургаш, часкы тарылгага тракторларны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машина, чепсек-хереклерениң септелгезин март 15-те бүрүн доозар сорулганы коллектив бодунуң мурнунда салган.

Колхозчу дарган Оюн Дажы-Саң

Таңды районнуң улгатырган «Кызыл партизан» көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүнү дарган Оюн Дажы-Саң биче чажындан тура дарганнаар ажылга улуг сонуургалдыг турганы-биле бодунуң бүгү медерелдиг күш-ажылын дарганнаар ажыл-биле холбаштырып келген.

Оюн Дажы-Саң 1943 чылдан 1947 чылга чедир «Чагытай» МЧАЭ-зиниң дарганынга, 1947 чылдан 1950 чылга чедир «Чагытай» колхозтуң дарганынга ажылдаан, 1950 чылдан эгелеп улгатыр катыштырган «Кызыл партизан» көдээ ажыл-агый артелиниң дарганында ажылдап турар.

Дарган Оюн Дажы-Саң дарганнаар ажылга ажылдап келгениниң үезинде көдээ ажыл-агый машиналарының база үүрмек чепсек-хереклериниң дыка хөй кезектерин септеп, чамдыызын чаартып ыылган. О. Дажы-Саң баштай көдээ ажыл-агыйның бөдүүн чепсек-хереклерин септеп турган болза, ам көдээ ажыл-агыйның нарын машиналарын безин саат чокка септеп шыдаар аргалыг болган. Сиген кестирер машиналарның шестёронкаларын болгаш янзы-бүрү эзриилдерни дарган боду кылып ап турар.

Оюн Дажы-Саң бодунуң кады ажылдап турары кызымакай дарган Залуцкий биле колхозтуң часкы тарылгага хереглээр чепсек-хереклериниң септелгезин чорудуп турар. Олар чаңгыс эп-сеткилдиг ажылы-биле бүдүрер ажылдың хүн нормаларын 135—150 хуу чедир күүседип турарлар. Оларның холдарын дамчыштыр септетинген андазынар, илиирлер, сеялкалар болгаш өскедаа чепсек-хереклер эки шынарлыг болуп турар.

В. ТУМЕТЕЙ.

Школага шеф

Нарынның эге школазы ада-иелер-биле харылзааны экижидип тургускан. Өөреникчилериң ада-иелери школа башкылары-биле үргүлчү харылзажып, уругларының канчаар өөренип турарын сонуургап турарлар. Чаш салгакчыларның өөренир, чурттаарынга таарымчалыг бүгү байдалдарны тургузар дээш, ада-иелер школа ажылынга идепкейлиг киржип, шеф ажылын үргүлчү организастап турарлар. Өөредилге чылы эгелээнден бээр ада-иениң бүгү-ниити шефтээшкинин 4 удаа чоруткан. Чоокта чаа сумуда хөрөзженнер бөлүү эш Соскуннуң башталгазы-биле школаның дөрт өрээлин чугайлап, чугган болгаш өөреникчилериң идик-хевин септеп даараннар. База бызаңчы адалар сыныр үрелген элээн хөй стол, сандайны септеп кылган. Моон соңгаар-даа шефтээшкинни үргүлчүлеп чорударын ада-иелер хүлээнип турар.

А. ДОРЖУ.

Чонга кино көргүзерде саат ужураштырып болбас херек

Чаа-Хөл районнуң төвүнде кино салбырының ажылдакчылары чонга кино көргүзүглерин элээн четпес чорудуп турарлар. Ооң тодаргай чижээ болза, кинону баштай көргүзүп эгелээш, ооң көргүзүглерин ара соксадыр, көрүкчүлерни ол орта дыка үр манадыр чоруктар хөй удаа таваржып келген. Ооң чылдагааны чүл дизе, кино көргүзүүнүң белеткелин баш бурунгаар кылып албас, кино аппарадын, моторун хам чокка эдилээш үрээр ийикпе, азы септевес чоруктардан кинону көргүзүп эгелээн үеде ооң аппарады, мотору үргүлчү үрелир чорукка таваржып турар. Ындыг байдал болза, бир талазында кино механиктериниң ажылга харыысалга чогун айтып турар-дыр.

Январь 13-те районнуң партия конференциязының төлээлеринге «Таңгырак» деп кинону шала көргүзген. Январь 14-те «Владимир Ильич Ленин» деп кинону көрүкчүлерге кино механиги база-ла чедимче чок көргүскен. Баштай ол кинону көргүзүп эгелээш, оон дораан-на ара соксадып, 4—5 шактарның дургузунда септеп кылып турган, арай боорда ук кинону чонга төндүр көргүскен.

Кинонуң көстүрү бүлүртүп болур ийикпе, азы чамдык чүүлдери мырыңай көзүлбейн эткилээр чоруктар чаңгыс удаа эвес болуп турган. Кино ажылдакчылары ажылында ындыг четпестерни дарый чайладыр херек.

М. СУНДУЙ.

БИЧИИ ФЕЛЬЕТОН

Урбанцев, негелделиг директор

Бистиң совет чуртта кырганнарны, бичии чаштарны хүндүлеп көөр, олар дээш бүгү ниитиниң (бүгү ниити деп чүвени шыйып тур-мен, сагыш салыышкынын үргүлчү чорударын большевик партия, Совет чазак, совет хөй-ниитиден негеп турар. Бистиң чуртувусту муң-муң яслилер, уруглар шөлдери, уруглар консультациязы, санаториязы, бажыңнары шыва алган. Советтиң алдарлыг ыраажызы Лебедев-Кумачтың «Төрээн чурт» деп ырының «Кырганнарга каяа-даа хүндүлел, аныяктарга каяа-даа орук ажык» деп ийи одуруу ол чорукту херечилеп турар чечен чогаал болур.

Автобустарга, демир оруктарга, каяа-даа кырган кижи, азы бичии чаш уруглуг кижи кирип келирге, олурган улус орнундан чайлап бээр, азы баштай кириптер чаңчылдар бисте быжыы-биле доктаатынган.

Ындыг-даа болза, ол үүлдерни сагывыс, азы сагыксавас чамдык кижилер бистиң ниитилеливисте бар болуп турары хомуданчыг.

* * *

Туранның машиналар келгеш доктаар черинге Кызылче кирер машина манаан 4 хире харлыг ооолдуг бир кижи, база кижи ортузу хире назылыг бир кижи кончуг найыралдыг байдалбиле беседалашкан олурган. Ынчап турда кабиназы хос бир машина келген.

—Сергей Власович, мен бичии ооолдуг кижи бо машинага олуруп алгаш чоруй барайын, оон башка бо оол дүнелей бээрге бергедээр боор.

— Чо-ок! Мен далаштыг чорук кижи мен. Мооң-биле чоруур мен!

Ынчап турда база ийи чолаачы кылаштажып келгеш:

— Бистиң машиналарывысты чүдүруп тур, 20—30 минута болган соонда бистиң кайы бирээвистиң кабинавыска олурупкаш чоруй барза ажырбас боор, ам бо машина-биле бичии ооолдуг кижи чорупса эки ышкаш боор — деп сүмеледилер.

Урбанцев ак өшкү кежи чагызын эштишкеш кабинага барып олурушту. Аңаа тургулаан улус таарымча чогун көрүп кааш бичии ооолдуг кижини баштай чорудуптар дугайында чамдыызы дилеп, чамдыызы сүмелээрге:

— Силер ыытташпаңар! Мен облпотребсоюзтуң төп садыг баазазының директору... диреткору кижи мен, харыысаалгалыг албан кижизи мен!

Бо соокта бо доңуп турган бичии ооолду кээргеп көрүңер олар мээң-биле кады чоруй барзыннар, — деп чолаачы чугаалаарга Урбанцевтиң хорадаамы дажок, арны саргара берген:

— Сеңээ мен чугааладым чоп — мен директор кижи-дир мен! Бир эвес мени кабинага олуртпас болзуңза, чолаачылаар эргеңни алзыр сен.

— Силер ону хавырып алыр эргеңер чок-ла болгай. Машинаны меңээ хүлээткен болганда ооң кабиназынга бо бичии ооолдуг кижини олуртуп алырымны чөпшээреп көрүңер.

— Чок, мен чөпшээревес мен! Харын оон черчүп, бо кижини олуртуп алгаш чоруй барзыңза, харын чору. Мен даарта Кызылга чеде бергеш телефоннаптар мен, сээң чолаачылаар эргеңни хавырып алгаш баар! — деп алгырып, Урбанцев блок-нот уштуп эккелгеш машинаның дугаарын бижип алгаш, дээригеп кылаштап турган.

— Кандыг кончуг доңгун болгаш кээргечел эвес кижи боор? — деп машина кырынга олурган ак салдыг ашак чугаалады.

—Мен негелделиг кижи мен — деп Урбанцев үзе кирип чугаалаан.

Урбанцевтиң ол улуургак, дүжүметтиг байдалын хөй-ниити буруу шавар ужурлуг.

Л. НИКОЛАЕВ.

Колхозчу өнчүнүң самчыгдакчылары-биле демиселди дыңзыдар

Өвүр районнуң Дус-Даг сумузунда «Торгалыг» көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чериниң даргазы Доржукай, колхозта партия эге организациязының секретари Комбуй-оол, колхозтуң санакчызы Саңчат-оол олар колхозтуң ниити өнчүзүнүң самчыгдакчыларынга удур кам хайыра чок демисел чорударының орнунга, харын боттарындан эгелээш ниитиниң колхозчу өнчүзүнүң төчеглекчилери болуп турарлар.

Колхозтуң удуртукчулары Доржукай, Комбуй-оол олар ниитиниң малын боттарының туразы-биле эткче соп, база өске колхозчуларга чөпшээреп берип, колхозчуларның ниити хуралының шиитпири чокка баш билип будаңнап турар чорук сөөлгү үеде көвүдээн. Чижээ, колхоз даргазы Доржукай колхозтуң доруг аъдын эрткен чылдың декабрьде бодунга чиш кылдыр соккан, бодунуң чуржузу Тыртыкка колхозтуң бора безин чишке хереглээри-биле чөпшээрээш соктурган. Колхозта партия эге организациязының секретари Комбуй-оол колхозтуң боос кула безин түдээзи Саңчат-оолга 1500 рубльге саткаш, ол алган акшаны бодунуң хуузунда ажыглаан, колхозтуң бир улуг шарызын сумузунда магазинниң бир боос инээнге орнааш, ук инекти боду соп чиген Доржукай, Комбуй-оол оларның чөпшээрээни-биле колхозчу Сандып колхозтуң боос бора безин 1951 чылдың январь айда соп чиген, колхозтуң инекчизи Чолдак-оол колхозтуң боос шилги инээн соп чиген. Колхозтуң бир улуг иртин М. Санаага 250 рубльге саткан.

Колхозтуң санакчызы Саңчат-оол колхозтуң бир ажылчын безин чишке соп чиген. Чылгы кадарчыларының харыысалга чок чоруундан ийи баш малды бөрү чиген, бир аныяк аътты чылгычы Кызыл-оол аргамчыга орааштыргаш, будун доңурганындан ук аътты эткче хереглээри-биле соккан. Ол ышкаш колхозтуң шээр малы арып баксырап, чамдыктары аарып турар. 20 ажыг баш анай хураган өлген, 15 баш улуг биче мыйыстыг бода мал ис чок читкен.

1950 чылдың күрүне планынга киргениннден арткан 1072 килограмм хой дүгүн эрткен чылдың 7 айда «Заготживсырье» чериниң агентизи Артаага кандыг-даа документ чокка берип кааш мынчага чедир ооң өртээн колхозка киирип албаан.

Колхозтуң чүүк сөөртүр автомашинызын ВКП(б) райкомунга ачыжыга бергениннден ук машина үрелген, ам ол машинаның артык кезектери чидип турар. Ол-ла машинаның бир тугуйун партия райкомунуң ажылдакчызы М. Чамбал-оол өске чолаачыга чөпшээреп берипкен суг чүүл бар. Колхозка тудуг суур сайзырадыры-биле садып алган пилораманы ажыглалга безин киирбейн Улаатай экспедициязынга берип каанындан пилораманың ийи бизи сыйылган. Колхоз пилорамадан кандыг-даа орулга киирип албаан.

Бо бүгү болза, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының негелдезин шуут үреп турар чорук болуп турар төлээде, ВКП(б) райкому, райкүүском, районнуң көдээ ажыл-агый килдизи тодаргай хыналданы кылгаш, ниитиниң колхозчу өнчүзүнүң самчыгдакчылары Доржукай, Комбуй-оол болгаш оон-даа өскелерге харыысалга хүлээтсе чогуур.

В. КАРА-ООЛ.

Мал төчеглээр чорукту хоругдаар

Мал ажылын хөгжүдериниң планын күүсетпейн колхозчу фермалардан малды садып, чарыыр база эткче согар хоралыг практиканы областың элээн хөй колхозтарынга болдуруп турганын узуткаар дугайында ВКП(б) обкому болгаш облкүүском бодунуң шиитпирлеринге хөй удаа сагындырып турган.

Ындыг болза-даа, ол чөптүг негелдени чамдык колхозтарның удуртукчулары күүсетпейн турар. Чижээ, Кызыл районнуң «Бай-Булуң» көдээ ажыл-агый артелиниң даргазы Астанин мал болгаш куш өстүрериниң планын күүсетпээн хирезинде көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын үревишаан, колхозчуларның ниити хуралының чөпшээрели чокка 1950 чылдың дургузунда 30 баш малды эткче хереглээри биле соктурган, 11 аътты, 2 хойну, 1 баш мыйыстыг бода малды саткан, 6 аътты 19 баш мыйыстыг бода малды өске малдарга орнап солаан.

Таңды районнуң Калинин аттыг колхоз (даргазы Приходько) мал өстүрериниң планын бүгү чүзүннер аайы-биле күүсетпейн тургаш, 31 баш малды эткче соккан, 79 баш хаваннарны өскээр саткан, оон аңгыда малдың азырал, ажаалгазын болгаш чемгерилгезин багай организастаанындан колхозтуң 300 ажыг баш малы өлген.

Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхоз (даргазы Астафьев) 36 баш мыйыстыг бода малды, ооң иштинде 25 инектерни, 42 баш хойну болгаш 3 баш чылгы малды эткче соккан болгаш өскээр садып чараан. Ол колхоз 6 баш мыйыстыг бода малды, 8 баш хойну, 3 баш хаванны 1 баш аътты буттары сыйлып бертинген деп чылдагаан биле эткче соккан.

Шак ындыг чижектер өске-даа колхозтарда бар.

«Өске чарылга» дээр үндезин чок чылдагаан болза, малды ажыл-агыйжы эвес ёзу-биле чарыгдап турар чорукту чажырып, мал ажылынга улуг когаралды чедирип, ниитиниң малының баш санының өзүлдезинге саат ужураштырып турар.

Ниитиниң малының чарылгазында канчап-даа эптежип болбас чүве болза, төрүүр инектерниң чарылгазы болур. Төрүүр инектерниң баш санын көвүдериниң планын күүседир дээш төрүүр инектерни садып алыр ийикпе, өске малдар-биле орнап тургаш төрүүр инектерни тыптынарының орнунга, төрүүр инектерниң баш санын өстүрериниң күрүне планы чүгле 93,5 хуу күүсетинген турда Кызыл районнуң колхозтары 137 баш инектерни эткче соккан болгаш садып чараан.

Улуг-Хем районнуң колхозтары төрүүр инектер өстүрериниң планы чүгле 82,3 хуу күүсетинген турда 103 баш инекти эткче соккан. Ол ышкаш Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарында төрүүр инектериниң чарылгазы 250 баш ажып турар.

Бо бүгү болза, айыткан районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң эргелекчилери болгаш кол зоотехниктер мал ажылын хөгжүдериниң күрүне планының күүселдези дээш боттарының, күрүненің хынакчылары деп хүлээлгелерин күүсетпээнин көргүзүп турар.

Мал ажылын хөгжүдериниң күрүне планын күүседир хемчег албайн, малды төчеглеп будаңнап турган чамдык колхозтарның харыысалга чок удуртукчуларынга удур шиитпирлиг хемчеглерни районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң эргелекчилери боттандырбаанпар. Ол удуртукчулар ооң-биле «колхозтарның болгаш совхозтарның продуктулуг мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планының дугайында» партияның болгаш чазактың шиитпирин күүсетпейн турарлар.

Мал ажылын сайзырадырының күрүне планын малдың чүзүннериниң болгаш бөлүктериниң аайы-биле күүседирин хандырар хемчеглерни организастаарынче чамдык колхозтарның даргаларының сагыш салбайн турар харыысалга чок чоруун узуткаары эргежок чугула.

Мал өстүрериниң күрүне планын ылаңгыя төрүүр инектерниң баш санын өстүрериниң планын күүседир төлээде, колхоз бүрүзү холутунган инектер биле эки инектерни мал белеткээр баазалардан, колхозчулардан орнап ап болур.

Районнар организациялары районнарның көдээ ажыл-агый килдистери, кол зоотехниктер болгаш кол мал эмчилери колхоз бүрүзү мал өстүрериниң күрүне планын күүседип турарынга күрүненің хыналдазын күштелдирери чугула. Мал өстүрериниң күрүне планы күүсетинмээнде малды чарыгдаар чорукту хоругдаар херек. Ооң-биле кады малдың өлүп хораар болгаш кызыраар чоруун болдурбас дээш колхозтарда мал ажылынга зоотехниктиг болгаш ветеринарлыг хандырылганы экижидери чугула.

Бо бүгү болза, мал өстүрериниң күрүне планын колхоз бүрүзү, ферма бүрүзү малдың чүзүннериниң аайы-биле күүседиринге дузалаар.

П. УШАКОВ.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

Дайын кыпсыкчыларын аңгылаар чорук өзүп турар

Сөөлгү үеним болуушкуннары болза, АКШ-тың чагырып баштаар бөлүктери бодунуң политиказында дайынны үндүрер болгаш американың делегейге тергииделин тургузар угланыышкынны улам-на шыңгыызы-биле чорудуп турарын хөргүзүп турар. Ол угланыышкын болза, Кыдат улус республиканың дугайында американың чазааның аажычаңының илерээшкининде көстүп турар.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының Политиктиг комитединге, ол комитеттиң Кореяга, Тайванга болгаш Ыракы Чөөн-чүктүң өске-даа районнарынга тайбың таарыштырылга дугайында Кыдат улус республикага кыйгырыын чөпшээрээш, американың төлээлери ол-ла дораан Катышкан Штаттар Ыракы Чөөн-чүкке тайбыңче бичии-даа чүткүвейн турар деп тускай медеглелди кылырынга далашканнар. АКШ-тың күрүне департаментизи сенатта болгаш палатада төлээлерниң эң дайынзырак идегелерин таарыштыр, ооң Кыдат улус республикабиле чугаалажыышкын кылыр дугайында, чөпшээрели Кыдаттың Тайван ортулукка удур агрессия дугайында Катышкан Штаттарның чазааның амгы туружундан ойталааны ол эвес болгаш Кыдаттың КНО-га дүрүм өзугаар эргелерин хүлээгени ол эвес деп тайылбырлаан.

Катышкан Штаттар Ыракы Чөөн-чүкке дайынны моон соңгаар калбартырынче чүткүп турар. Ол чүткүлдү туралаза-туралаваза-даа Политиктиг комитеттиң саналдарынга Кыдаттың улус чазааның харыызы билдине берген үеде онза далаш байдалды үндүргенин Ачесон илереткен. Телеграфтың бир дугаар медеглелиниң соонда ийи шак болганда ол харыыга хүрүне секретари ол харыы «таарымчалыг эвес», ынчангаш ону хүлээвес ужурлуг деп чарлаан. Кыдат чазааның харыызында айытканы ышкаш Кореяга тайбыңны тургузарының, чүгле корей айтырыын таарыштырарының кол негелдези болза, хамыктың мурнунда оон даштыкының шериглерин үндүрери болгаш бодунуң моон соңгаргы салым-чаяанын корей улуска боттары шиитпирлээр эргени тыпсыры болур. Кыдаттың чазаа болза, корей айтырыының талазы-биле болгаш чөөн-чүктүң өске-даа айтырыгларының дугайында чугаалажыышкынны Кыдат, ССРЭ, АКШ, Англия, Франция, Индия мындыг чеди күрүнелерниң киржилгези-биле эгелээр деп санал киирген.

АКШ-тың чазаа кандыг-даа чугаалажыышкын кылырынга ажыы-биле удурланган: АКШ-тың чазаа январь 20-де КНО-нуң Политиктиг комитединге Кыдат улус республиканы «агрессчи» деп чарлаарын негээн резолюцияны киирген:

АКШ-тың бо резолюциязын тайылбырлап тура американың «Крисчен Сайенс Монитор» деп солуну: «Бир эвес коммунистиг Кыдатты агрессчи деп чарлаар болза, генерал Макартур дайын чорудулгазын Кыдаттың девискээринче көжүрер деп төлээледир чадавас» деп бижээн. Кыдатты «мораль талазы-биле буруу шаварының ёзулуг сорулгаларын англиниң «Таймс» деп солуну база-ла чаңгыс аай тайылбырлап турар болгаш американың резолюциязын хүлээп алыр чорук Кыдатка удур дайын операцияларын чорударынга чөпшээрел болур ужурлуг деп тайылбырлаан.

Америк империалистерниң бужар бодалын билип кааш, оларның эвилелчилери безин биче эвес дүвүрээшкинниг болган. Кыдат улус республиканы «агрессчи» деп чарлаар дугайында адысураа алгаан резолюцияны киирген-биле холбашкан АКШ-тың дипломаттыг ийи аштырыышкыны хамыктың мурнунда моон-биле тайылбырлатынар. Бирээде, американың дипломаттары боттарының сүлчээчилериниң кайы бирээзин резолюцияның адаанга ат салдырарын албадаар деп дыңзыы-биле оралдашса-даа, ооң «чогаадылгазының киржикчизин тып шыдаваан. Резолюцияны чүгле АКШ-тың ады-биле киирген: Ийиде, январьның 22-де Индияның төлээлери американың резолюциязының бадылаашкынын 48 шакта соңгаарладыр деп санал киирерге, ол саналдың дугайында американың базыышкыны турза-даа Политиктиг комитеттиң хөй нуруузу, ооң иштинде Англияның, Францияның, Канаданың төлээлери бадылаан. Американың солуннары ол бадылаашкынны «Катышкан Нацияларның турганының бүгү беш чыл төөгүзүнүң дургузунда АКШ-тың улуг аштырыышкыны» деп адап турар.

Американың агрессчилериниң өзүп турар политиктиг аңгылаашкыны уламна тодаргай болуп турар. Азияның болгаш Европаның улустары делегейниң чаа дайынын үндүрер америк политиканы буруу шаап турар. Ол дугайын пушкалар эьдиниң элдедикчизи генерал Эйзенхауэрниң Францияга болгаш Италияга келгени-биле холбашкан ол чурттарның ажылчы чоннарының канчаардаа аажок улуг демонстрациязы, Барыын Германияга милитаризастаашкынга удур улустуң шимчээшкининиң өзүлдези, Германияның армиязының катап тургузуушкуну херечилеп турар. Ол дугайын Ыракы Чөөн-чүкке дайын калбарыышкынынга удурланып турар Азияда «коммунистиг эвес» деп адаар чурттарның туружу херечилеп турар.

Оон дендээрге, чүгле улус массалар эвес, харын оларның базыышкыны-биле англи-американың блогунга кирип турар чурттарның чазактары безин америк авантюристерниң чулчуруушкуннуг планнарын деткиринден ойталааннар. Англияның чазаа блоктуң иштинге чаңгыс эпти тургузар деп бар шаа-биле чүткүзе-даа Кыдат улус республикага удур американың агрессиязын калбартыр чорукка ажыы-биле дузалаарындан ажыы-биле ойталаан. Бо чорук болза, хамыктың мурнунда чаа дайынны үндүрер политикага бүгү англи улустуң шиитпирлиг удурланыышкыны болур.

Англияның компартиязының органы «Дейли Уоркер» январьның 20-де бижээни болза: «Англи улус Кыдат-биле дайынны күзевес, Кадыт-биле чаалашпас болгаш Кыдат-биле дайынны күзээр кижилерни каргаар деп чүвени бүзүрелдиг чугаалап болур. Ынчалза-даа американың каржы-дерзии империализми Кореяда бодунуң идегел чок байдалын экижидер дээн калчаалыг оралдажыышкыны-биле Англияны болгаш өске-даа чурттарны күткүлдүң гангстерлиг аргазын хереглеп тургаш, киир тыртып алырын оралдажып турар».

АКШ-тың чагырып баштаан бөлүктери агрессияның оруунда туруп алган американың ажылчы чоннарының өзүп турар хомудалдыг чоруунга ужурашкаш, Американың бодунга улам-на аңгыланып турар. Америк улус Макартур, Эйзенхауэр, Ачесон, Даллес ышкаш милитаристерниң оларны өске чурттарның улустарының хостуг чоруунуң чаалап алыкчызы кылыр дээн ролюндан ойталап турарлар. «Азияда бистиң бүгү өөнүктеривисти ышкынып, Европада хүндүлелди болгаш деткимчени ышкынып тур бис», — деп президент Трумэнге американың депшилгелиг партиязының удуртулгазының чагаазында бижээн. Ынчаарга американың реакциялыг буржуазиязының элээн хөй кезии безин делегейге тергиидел дугайында АКШ-тың күткүлүнүң угаан бодал чогун билип эгелээн. Американың сураглыг журнализи Липпман Кыдат дугайында американың политиказын шуут шүүгмүлээш ону «бодал чок» политика деп адаан.

Капиталистиг чурттарның улус массазының ындында-ла аар байдалын американың дайын белеткээр политиказының баксырадып турар чоруу өскен тудум-на империализмниң лагеринде чөрүлдээлер болгаш эптерээшкиннер өзүп турар. АКШ-тың чагырып баштаан бөлүүнүң агрессчи чоруунуң боттандырылгазының чада бүрүзү-ле тайбыңны, демократтыг эргелерни, амыдыралдың бөйдалын негеп турар улустуң өзүп турар удурланыышкынынга болгаш улуг бергелерге ужуражып турар. Тайбыңның болгаш улустарның кады ажылдажылгазының политиказы, ССРЭ-ниң сталинчы даштыкы мерген политиказы чер бөмбүрзектиң бүгү булуңнарында улам-на улуг сонуургалдыг болуп турар.

Ийи делегей болгаш амыдыралдың ийи хевири

Дайынның болгаш агрессияның политиказынга удур улус массаның демисели калбарып турар үеде бир талазында тайбыңның болгаш демократияның чурттарының база бир талазында империалистиг лагерьниң чурттарының чүрттап турар экономнуг байдалдары онза улуг ужур-дузалыг болур. 1951 чылдың январь айы эрткен чылдың түннелдерин кылырының айы болган. Ийи лагерь XX вектиң ийи дугаар чартык үс чылының эгезинге кандыг янзылыг келгенин, оларның мурнунда кандыг айтырыглар ажытынып турарыл!

Совет улус эрткен оруунче чоргаары-биле көрүп турар. Дайын сөөлүндеги үеним бир дугаар беш чыл планының онаалгалары ажыр күүсетинген. Совет күрүнениң күчү-шыдалы улам улгаткан, ооң байлаа көвүдээн, ажылчы чоннарның чаагай байдалы бедээн. Бистиң индустриявыстың, социалистиг көдээ ажыл-агыйывыстың моон соңгаар чүткүлдүг өзүлдези, улустуң материалдыг чаагай байдалының болгаш культуразының моон соңгаргы өзүлдези амдаа дыка улуг перспективаларлыг.

Улус демократиязының чурттары база-ла улуг чедиишкиннерни чеьдип алган.

Чооку хүннерде парлалгага Венгрияның болгаш Польшаның улус ажылагыйларының чедиишкиннериниң дугайында парлаан. Ол үүлдер болза, улус демократиязының чурттары революцияның чаалап алыышкыннарының материалдыг түннелдерин тодаргайы-биле көргүзүп турар.

Венгрияга 1950 чыл болза, беш чыл планының бир дугаар чылы болган. Чуртта үлетпүр бүдүрүлгезиниң планы ажыр күүсетинген. Фабрика-заводтарның үлетпүрүнүң продукциязы 1949 чылга дөмейлээрге 35,1 хуу улгаткан. Тараа культураларының дүжүдү эрткен чылдың дүжүдүнге бодаарга 9,2 хуу ашкан, күрүнениң ажыл-агыйларынга болгаш чер ажылының бүдүрүлге кооперативтеринге бүгү тарыыр черниң 13,1 хуузу хамааржып турар. Национал орулганың дугайында саннар базала шак ындыг көргүзүглүг болгаш бир чылдың дургузунда 20 хуу улгаткан. Национал орулганың бүгү орулгазында социалистиг секторнуң үлүү чылдың дургузунда 53,8 хуудан 70 хуу четкен.

Польшада үлетпүр продукциязы үнелел талазы-биле чылдың дургузунда 30,8 хуу, көдээ ажыл-агый иштики продукциязы — 13 хуу улгаткан. Ынчаарга чурттуң иштинге Венгрияның улус-демократтыг республиказынга ышкаш үүлдер болуп турган. 1949 чылга дөмейлээрге чер ажылының болгаш бүдүрүлгениң кооперативтери 9 катап улгаткан. Чоннуң хандырылгазы база элээн экижээн. Национал орулга 21 хуу улгаткан, ынчаарга социалистиг секторнуң үлүү 64 хууга улгаткан болгаш 1949 чылда 70 хуу четкен. Шак ындыг чедиишкиннер-биле чаа чылды өске-даа улус-демократиязының чурттары уткаан.

Капиталистиг чурттарда байдал оон мырыңай сыр өске. Капиталистиг делегейниң эң-не кол болгаш бай чуртту Американың Катышкан Штаттарында калбак хереглелдиң бүгү бараанналарының өртээ үзүктел чок улгадып турар. Эрткен чылдың декабрьниң төнчүзүнде долларның садып алыкчы шинээзи 1939 чылга дөмейлээрге 44 хуу кудулаан. Президент Трумэн январь айда шериг хереглелдеринге төлевилелдерниң улгатканы-биле холбаштыр конгресстен он-он миллиард доллар түннүг чаа үндүрүг үндүрерин негээн болгаш ол чорук американың ажылчы чоннарын улам хөй ядаралга чедирер. Ол аразында ажыл төлевири өскерлиш чок деннелде турар.

АКШ-тан хамаарылгалыг Барыын-Европа чурттарының экономиказы оон-даа ыглаңчыг байдалда турар. Англияның, Францияның, Италияның, Данияның, Швецияның парлалгалары ол чурттарда шериг бюджеттериниң улгатканы-биле холбаштыр өртектиң болгаш үндүрүтнүң үзүктел чок өзүп турарын дыңнадып турар.

Барыын Европада ажыл чок чорук көвүдеп, тайбың хереглелдиң продукциязын бүдүрүп турар бүдүрүлгелер чиг-эт четпезинден хагдынып турар. Америк эжелекчилерниң бүгү арга-биле амдажыдып турар шериг бүдүрүлгелиг Барыын Германияда безин январьның ийи чеди хонуунуң дургузунда ажыл чоктарның саны 221 муң кижиге улгаткан.

Чүгле Аглияның чонунга эвес, харын маршаллчыткан бүгү чурттарның чонунга англияның саң министри Гейтскелланың шуут билингени көскү болуп турар: «Бистиң амыдыралывыстың моон соңгаргы байдалы муңгаралдыыбиле карңгы бүлүртүң. Өртек үненің моон соңгаар улгадыышкыны чайлаш чок». Империлистиг буржуазия ажылчы чоннарның хуузу-биле америк агрессорларның даасканы боо-чепсеглээшкиниң далаштырыышкынын боттандырып турар.

Капитализм масса чонга хыдыкчы, агрессчи дайындан өске, аш болгаш ядыы-түреңгиден өске чүнү-даа берип шыдавас. Келир үе коммунизмнии болур.

Б. ЛЕОНТЬЕВ.

Кем чок буруудатырганнарны камгалаарынче Совет Эвилелиниң эртемдээннериниң болгаш культура ажылдакчыларының удурланыышкыны

Совет Эвилелиниң дыка хөй эртемдээннери, литератураның болгаш уран үүлдерниң ажылдакчылары Мартинсвилл чурттуг, кандыг-даа кем буруу чок чеди негр оолдарны америк суд араатанзыг ёзу-биле буруудадып шиитткен чорукка шыңгыы удурланыышкынны илереткен телеграмманы Виргиния штадының губернатору Бэттлге чоруткан. Телеграммада чугаалап турары болза:

«Мартинсвилл чурттуг (Виргиния штады) кандыг-даа кем буруу чок чеди негр оолдарны февраль 2-де шаажылаар деп шиитткен дугайында коргунчуг медээни алдывыс. Кижиге ынакшылдыг болгаш чөптүг принципке бердинген Совет Эвилелиниң эртемдээннери, литератураның болгаш уран-үүл дерниң ажылдакчылары ол кижи дыңнап көрбээн дерзии актыны буруу шаап, киленнеп тур.

Кандыг-даа кем буруу чок черге буруудатырып шиитирген ол оолдарны камгалаарынче, оларны электрилиг стулдан камгалап алырынче бүгү аксеткилдиг кижилерни ыйгырып тур бис. Мартинсвилл чурттуг ол чеди оолдарны буруудадып шиитткен судтуң дүржок чорудулгазы соксатынар ужурлуг. Олар өлүртпес ужурлуг».

Телеграмманың хоолгазын АКШ-тың эртемнер болгаш уран үүлдер ажылдакчыларының национал чөвүлелинин чогаалчылар секциязының даргазы Говард Фастыга чорудуп берген.

Телеграммада ат салганнар: Григорий **Александров**, Самед **Вургун**, Сергей **Герасимов**, Николай **Державин**, Турсун **Заде**, Аветик **Исаакян**, Михаил **Кедров**, Ольга **Книппер-Чехова**, Иван **Козловский**, Александр **Корнейчук**, Вилис **Лацис**, Трофим **Лысенко**, Самуил **Маршак**, Максим **Михайлов**, Алексей **Несмеянов**, Александр **Опарин**, Петр **Павленко**, Сергей **Прокофьев**, Дмитрий **Скобельцын**, Константин **Симонов**, Алла **Тарасова**, Николай **Тихонов**, Евдокия **Турчанинова**, Александр **Фадеев**, Акакий **Хорава**, Михаил **Чиаурели**, Михаил **Шолохов**, Дмитрий **Шостакович**, Илья **Эренбург**, Александра **Яблочкина**.

Демократтыг херээженнериниң Бүгү-делегей Федерациязының Чөвүлелиниң сессиязы

СЕССИЯНЫҢ АЖЫТЫНГАНЫ

БЕРЛИН, Январь 31-де. Берлинге Германияның демократтыг республиказының улустуң палатазының бажыңынга Демократтыг херээженнериниң Бүгү-делегей Федерациязының Чөвүлелиниң ээлчеглиг сессиязы ажытынган.

Германияның демократтыг республиказының президентизи Вильгельм Пик, Германияның демократтыг республиказының улустуң палатазының даргазы Иоганнес Дикман, Германияның демократтыг республиказының чазааның премьер-министри Отто Гротеволь баштаан чазак кежигүннери, Германияның демократтыг республиказының демократтыг партияларының болгаш демократтыг массалыг организацияларының төлээлекчилери сессияның ажытканынга аалчылар болуп олурушканнар.

Сессияны Германияның демократтыг херээженнер эвилелиниң даргазы Элли Шмидт ажыткан.

Германияның демократтыг республиказының чазааның мурнундан сессияның киржикчилеринге премьер-министр Отто Гротеволь байыр чедирген.

Германияның найсылалы—Берлинге бир дугаар-ла 91 миллион херээженнериниң төлээлекчилери аалчылар болуп олуржуп турарын бедик алдар деп санап турар бис деп Гротеволь медеглээн. Демократтыг херээженнериниң Бүгү-делегей организациязын тайбың дээш демиселге күчүлүг күш кылдыр көрүп турар бис.

Бүгү делегейге тайбың дээш, уругларның аас кежии болгаш бүгү кижи төрелгетенниң чаагай чоруу дээш демиселди оон ыңай күштелдирер сорулга-биле чедиишкинниг болгаш үре-түнелдиг ажылды Гротеволь сессияга күзээн.

Ооң соонда француз херээженнерниң төлээлекчизи сессияга киржир арга чок болган Демократтыг херээженнериниң Бүгү-делегей Федерациязының даргазы Эжен Коттоннуң байырлыг чагазын номчуп дыңнаткан.

Сессияның киржикчилеринге Берлин херээженнериниң төлээлери байыр чедирген.

Тайбың дээш демиселчилериниң немец комитединиң даргазы профессор доктор Фридрих байыр чедирип чүве чугаалаан, хостуг немец аныяктар эвилелиниң мурнундан сессияның киржикчилеринге Маргот Фейст байыр чедирген.

Түннелинде Демократтыг херээженнериниң Бүгү-делегей Федерациязының чиңгине секретари Мари Клод Вайян-Кутюрье байыр чедирип чүве чугаалаан.

(СЭТА).

БЕРЛИН, февраль 1-де. Демократтыг херээженнериниң Бүгү-делегей Федерациязының чөвүлелиниң сессиязының хуралын даргалаан Н. Попова сессияның мооң адаанда хүн айтырыын чарлап дыңнаткан:

1. Тайбың талалакчыларының Ийи дугаар Бүгү-делегей конгрезиниң шиитдирдери-биле холбаштыр Демократтыг херээженнериниң Бүгү-делегей Федерациязының (ДХБФ) сорулгазы.

2. Бүгү делегейниң херээженнер шимчээшкининге чаңгыс дем катыжыышкынныг чорудулгаларны быжыглаарының талазы-биле ДХБФ-тиң сорулгазы.

3. Уругларны камгалаар шимчээшкиниң халбарып турар дугайы.

4. ДХБФ-ке чаа кежигүннер киирип алыры.

Ооң соонда Германияның демократтыг херээженнер эвилелиниң даргазы Элли Шмидт сессияның киржикчилеринге Германияның демократтыг республиказының президентизи Вильгельм Пиктен байырлыг чагааны номчуп дыңнаткан.

Хүннүң айтырыының бир дугаар үүлүнүң талазы-биле ДХБФ-тиң чиңгине секретари Мари Клод Вайян Кутюрье чүве чугаалаан.

ДХБФ-тиң кол сорулгазы болза, бүгү чурттарның херээженнериниң иштинден тайбың дээш миллион-миллион чаа демиселчилерни тайбың талалакчыларының шимчээшкининге киирип алырында болуп турар деп Вайян Кутюрье чугаалаан.

Кореяга болгаш Вьетнамга дайынны соксадыры дээш демиселди күштелдирерин Вайян Кутюрье херээженнерни кыйгырган: Империалистерниң кем-буруулуг херектерин чүгле буруудадыры четпес деп Вайян Кутюрье медеглээн. Интервент шериглерни болгаш боочепсекти бо чурттарже чорудуп турарынга шаптык болур херек дээн. Ооң соонда Вайян Кутюрье Барыын Германияны чепсеглээринге удур Европаның херээженнериниң, ээн ылаңгыя Германияның, Францияның, Италияның, Бельгияның, Голландияның херээженнериниң демиселиниң дугайын чугаалаан. Империалистиг агрессорлар Японияны чепсеглээрин чорудуп, ону Барыын Германия ышкаш бодукун дайын плацдармазы кылып ап турар деп Вайян Кутюрье уламчылап чугаалаан.

Тайбыңның бүгү делегей лагериниң бажында туруп турар Совет Эвилели тайбың дээш, бүгү делегейниң айыыл чок чоруун быжыглаары дээш чүткүлдүг демисежип турар деп Вайян Кутюрье демдеглээн. Тайбыңга ынак совет улус коммунистиг тайбың тургузуушкунну боттандырып турар.

Мари Клод Вайян Кутюрье бодунуң илеткелиниң түннелинге тайбың дээш демиселди күштелдирерин ДХБФ-тиң бүгү кежигүннерин кыйгырган болгаш тайбың болгаш демократияның күштери тиилээринге идегелин илереткен.

ДХБФ-тиң чиңгине секретариниң илеткелиниң соонда сессияның киржикчилеринге Доллорес Ибаррериден келген байырлыг чагааны номчуп дыңнаткан.

Хүннүң айтырыының бир дугаар үүлүнүң талазы-биле санал-шүүгмүчүлелдерге Польшаның, Куоаның болгаш өске-даа чурттарның төлээлери чүве чугаалаан.

(СЭТА).

Болгарияның улус республиказы көдүрлүүшкүнде

СОФИЯ. Болгарияның улус республиказының план комиссиязы 1950 чылда чурттуң улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң дугайында медеглелди парлаан.

Медеглелде чугаалап турары болза, 1950 чылдың үлетпүр бүдүрүлгезиниң планы 107,3 хуу күүсетинген.

1950 чылда болгар үлетпүр чаа дериг-херекселдериниң бүдүрүлгезин эдип таарыштырган.

Үлетпүр бүдүрүлгезиниң ниити хемчээли чер-черниң үлетпүрү-биле катай 1950 чылды 1949 чыл-биле деңнээрге 23,3 хуу өскен деп медеглелде айтып турар.

Эрткен чылын көдээ ажыл-агыйга элээн чедиишкиннер чеьдип алдынган. 1950 чылда 1949 чылдаазындан кызылтасты 22 хуу, көк-тарааны 30 хуу, ристи 10 хуу, хөвеңни 10 хуу, такпыны 20 хуу хөйну алган. Чыл дургузунда күш-ажылчы кооператив чер ажыл-агыйларның (ККЧА) саны 1,6 катап, оларда хатышкан ажыл-агыйларның саны 3,5 катап, ККЧА-ның ажылдап турар черниң ниити шөлү 4 катап өскен: 1950 чылдың төнчүзүнде чуртта 95 машина-трактор станциялары санатынып турар.

Бүдүрүлгеде ажылдап турар ажылчыннарның саны 1950 чылда Болгарияга 26,3 муң кижиге, ажыл төлевириниң фонтузу 14,3 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 16 хуу өскен.

(СЭТА).

Болгарияның улустуң хуралының үш дугаар сессиязы

СОФИЯ. Февраль 1-де Болгарияның улус республиказының Улустуң хуралының ээлчеглиг үш дугаар сессиязы ажытынган.

Баштайгы хуралынга Улустуң хуралының Президиумунуң 1950 чылдың декабрь 29-тан 1951 чылдың январь 31-ге чедир үндүрген чарлыктарын бадылаан, база кеземче хоойлузунуң ол төлевилелин бадылаан.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 3-те медээлээни болза:

Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар-биле кады барыын талакы эриктерниң районунда дайзыннарга улуг когаралды таварыштырганнар.

Сувон уунче дайзыннар удур шавархалдаашкыннарны чорудуп, сөөлгү кан хүннериниң дургузунда бурунгаарлаарын оралдашканнар. Улустуң армиязының кезектери дайзынга улуг согуушкуннарны таварыштырган.

Воньчжу (Генсю) районга Улустуң армиязының кезектери шаап халдап турган дайзынга улуг чидириглерни таварыштырган.

* * *

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 4-те дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар-биле кады фронтунуң аңгы-аңгы участоктарынга дайзынга удур тулчуушкуйнар чорударын үргүлчүлеп турганнар.

Сувон (Суйгена) районга Улустуң армиязының кезектери удур-шавар-халдаашкын-биле эртерин оралдашкан дайзынның улуг күжүнге удур тулчуушкуннарны чорудуп турган. Улустуң армиязының кезектери дайзынга шиитпирлиг атакалар-биле хөй чидириглерни таварыштырган.

Төп болгаш чөөн фронтуларга оныа өскерилгелер болбаан.

(СЭТА).

Кореяда америк интервентилерниң үүлгедиишкиннери

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, американың далайның чадаг шериниң солдаттарының суурдан үндүр сывырыпканы 8 муң тайбың корей чурттакчыларын чок кылып узуткаар деп америк самолёттарга дужаал берген турган. Америк командылалдың киржилгези-биле тайбың чурттакчыларны массалыы-биле өлүрер дээн ол чаа чоруктуң дутайын Соңгу Кореядан ээп келген медицина ажылдакчызы кижи медеглээн. Соңгу Кореяда американың далайның чадаг шериг дивизиязының дезип үнериниң үезинде коргунчуг үүлгедиишкиниң дугайын ол чугаалаан.

— Американың далайның чадаг шериг солдаттары Хагарури хоорайны эжелеп алгаш, он-он суурларны өртетпишаан, тенек аарыг чүве ышкаш чимзенип чоруп турганнар. Олар чурттакчыларның бүгү аъш-чем аймаан хунаап ап, малдарны өлүрүп, Хагаруриже муң-муң тараачыннарны ок-боонуң күжү-биле сүрүп турганнар. Корейлерге кончуг соокта кудумчуларга удуур чоруктар таварышкан. Кырганнар доңуп, аштап өлүп турганнар. Американнар аныяк оолдарны болгаш херээженнерни ылгал чокка боолап турганнар.

Кореяның Улустуң армиязының болгаш кыдат эки-турачыларның согуушкуннарындан американың далайның чадаг шерии мурнуу чүкче далаш-биле дезип турганнар, солдаттар Хагаруриниң бажыңнарын бензин-биле чашкаш өртедипкеннер, ындыг хевир-биле чурттакчыларны хоорайдан үнерин албаданнар. Кым хоорайдан үнерин күзеваан болдур ол-ла черинге боолап каап турганнар.

Харлыг шуурганда 8 муң корейлер американың далайның чадаг шериниң үш-баш чок аткаарлап чоруп турган оруунуң кыдыы-биле чоруп олурганнар. Бичии уруглар иелериниң холдарынга өлгүлеп турганнар...

Корейлерниң узун колонназы Хагаруриниң мурнуу талазында Каториге 15 километр чеьдип турда оларны ушбаш чокка сокулап эгелээн. Аңаа американнар, оларның америк шериглерге орук чайлап бээри-биле шоссе оруктан чайлаарын дужааган. Ооң соонда чер кыры-биле ушкан америк самолёттар көстүп келгилээш, корейлерже боолаашкын кылганнар. Ол-ла үеде далайның чадаг шериниң солдаттары автоматтар-биле корейлерни база боолап эгелээннер. Чер хан-биле хөме шыптынган...

Артып калган үш муң дириг корейлерни чооку шөлче бөле сүре бергеш далайның чадаг шериниң солдаттары пулемёт-биле оларже боолаашкын кылганнар. Американың далайның чадаг шерии боттарының баък херектерин кылгаш дезерин үргүлчүлеп чорупканнар...

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор
О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; редакторнуң оралакчызының, харыысалгалыг секретарының—3—68; партия амыдыралы, пропаганда болгаш агитация, литература болгаш уран-үүл, көдээ ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чаваа хилдиоте ринің, бухгалтерияның—3—65.

Б00524 Облкүүгеконкуң типографиязы